

BOSNA I HERCEGOVINA
Konkurencijsko vijeće

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Конкуренцијски савјет

RJEŠENJE
po Zahtjevu za pokretanje postupka gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo
protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo

Sarajevo,
studeni, 2017. godine

Broj: 06-26-2-012-95-II/14
Sarajevo, 30. studeni 2017. godine

Na temelju članka 25. stavak (1) točka e), članka 42. stavak (1) točka c), a u svezi s člankom 10. stavak (1) i (2) Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09), te članka 105. Zakona o upravnom postupku («Službeni glasnik BiH», br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u postupku pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka podnesenim od strane gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo, kojeg zastupa odvjetnik Lana Deljkić, Trg djece Sarajeva 1, 71 000 Sarajevo, protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d., Obala Kulina Bana 8, 71 000 Sarajevo, radi utvrđivanja kršenja odredbi članka 10. stavak (2) Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće postupajući po presudi Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine na 14. (četnaestoj) sjednici održanoj dana 30. studeni 2017. godine, donijelo je

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, podnesen protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, radi utvrđivanja postojanja zlouporabe vladajućeg položaja u smislu članka 10. stavak (2) Zakona o konkurenciji, kao neutemeljen.
2. Odbija se zahtjev za naknadu troškova zastupanja gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, kao neutemeljen.
3. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u «Službenom glasniku BiH», službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće je dana 21.05.2014. godine pod brojem: 06-26-2-012-II/14 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka (u daljnjem tekstu: Zahtjev) podnesen od strane gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo (u daljnjem tekstu: Podnositelj zahtjeva ili Telemach), kojeg zastupa odvjetnik Lana Deljkić, Trg djece Sarajeva 1, 71 000 Sarajevo, protiv gospodarskog subjekta BH Telecom d.d., Obala Kulina Bana 8, 71 000 Sarajevo (u daljnjem tekstu: BH Telecom) radi kršenja odredbi članka 10. stavak (2) Zakona o konkurenciji (u daljnjem tekstu: Zakon).

Obzirom da je uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno da predmetni Zahtjev nije potpun, sukladno sa odredbom članka 28. stavak (2) Zakona, Konkurencijsko vijeće je dana 06.06.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-1-11/14 zatražilo dopunu Zahtjeva.

Podnositelj zahtjeva je dana 13.06.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-2-11/14 dostavio traženu dopunu.

Nakon kompletiranja Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je dana 25.09.2014. godine (akt broj: 06-26-2-012-3-II/14) Podnosiocu zahtjeva izdalo Potvrdu o primitku kompletnog i urednog Zahtjeva, u smislu članka 28. stavak (3) Zakona.

Na osnovu Zahtjeva i dostavljene dokumentacije Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće utvrditi postojanje povreda Zakona na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka broj: 06-26-2-012-5-II/14 dana 25.09.2014. godine.

Članom 41. stavak (1) točka c) Zakona je propisano da je nakon donošenja zaključka o pokretanju postupka Konkurencijsko vijeće dužno donijeti konačno rješenje o utvrđivanju zlouporabe vladajućeg položaja u roku od 4 mjeseca. Nadalje, člankom 11. stavak (2) Zakona propisano je da ukoliko Konkurencijsko vijeće ne donese rješenje u roku iz članka 41. stavak (1) točka c), smatra se da se zaključenim sporazumom odnosno postupanjem gospodarskog subjekta ne zlouporabljuje vladajući položaj. Na poseban zahtjev gospodarskog subjekta, Konkurencijsko vijeće sukladno članku 11. stavak (3) Zakona donosi rješenje da zaključenim sporazumom, odnosno postupanjem gospodarskog subjekt ne zlouporabljuje vladajući položaj.

Konkurencijsko vijeće je aktom broj: 06-26-2-012-72-II/14 od 29.05.2015. godine obavijestilo stranke u postupku da konačno rješenje u postupku nije doneseno iz razloga što se nisu mogli ispuniti zakonom propisani uvjeti za njegovo donošenje, te se poučene o pravu iz članka 11. stavak (3) Zakona.

Gospodarski subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo je podnio Konkurencijskom vijeću poseban Zahtjev za donošenje rješenja u smislu članka 11. stavak (3) Zakona dana 04.08.2015. godine pod brojem: 06-26-2-012-73-II/14.

Postupajući po Zahtjevu za donošenje rješenja gospodarskog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, a imajući u vidu naprijed navedeno, Konkurencijsko vijeće je konstatiralo da je rok za donošenje konačnog rješenja u smislu članka 41. stavak (1) točka c) Zakona protekao, te je sukladno članku 11. stavak (3) Zakona donijelo Rješenje broj: 06-26-2-012-75-II/14 dana 10.09.2015. godine prema kojem se smatra da zaključenim sporazumom, odnosno postupanjem gospodarski subjekt BH Telecom nije zlouporabio vladajući položaj.

Protiv navedenog Rješenja Konkurencijskog vijeća gospodarski subjekt Telemach je podnio tužbu Sudu Bosne i Hercegovine. Sud Bosne i Hercegovine, rješavajući po tužbi gospodarskog subjekta Telemach, je donio Presudu broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine (u daljnjem tekstu: Presuda) kojom je uvažio tužbu i navedeno Rješenje Konkurencijskog vijeća poništio i vratio na ponovno odlučivanje.

Konkurencijsko vijeće je Presudu zaprimilo dana 17.02.2017. godine pod brojem: 06-26-2-012-84-II/14.

Ovim Rješenjem izvršava se predmetna Presuda Suda BiH uzimajući u obzir da, prema članku 62. Zakona o upravnim sporovima («Službeni glasnik BiH», br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10), kada sud poništi akt protiv kojeg je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništen akt donesen, te je pri donošenju novog rješenja vezan pravnim shvatanjima i primjedbama suda u svezi s postupkom.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su gospodarski subjekti Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo i BH Telecom d.d., Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo.

1.1. Gospodarski subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo, Podnositelj zahtjeva

Gospodarski subjekt „Telemach“ Društvo za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo-Ilidža, ulica Džemala Bijedića 126, Sarajevo, registriran kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-01-0620-08, čiji je osnivač BOSNIA BROADBAND S.a.r.l. iz Luksemburga i sa upisanim temeljnim kapitalom od 13.515.534,21 KM-a (100% osnivački kapital).

Telemach je gospodarsko društvo koje je aktivno u pružanju telekomunikacionih usluga. Jedan je od telekomunikacionih operatera u Bosni i Hercegovini, koji distribuira medijski sadržaj preko kablanske tehničke platforme i pruža uslugu pristupa internetu i povezane usluge, kao i usluge fiksne telefonije pretplatnicima.

Telemach je u krajnjem vlasništvu fondova kojima upravljaju društva povezana sa društvom KKR & Co. L.P. 9 West 57th Street, Suite 4200, Njujork, Njujork 10019, Sjedinjene Američke Države.

1.2. Gospodarski subjekt BH Telecom d.d., Sarajevo, protivna strana

Gospodarski subjekt BH Telecom Sarajevo, dioničarsko društvo, Franca Lehara 7 (ranije Obala Kulina bana 8) , 71 000 Sarajevo, registriran je dana 8.1.2002. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-02-0012-10 (stari broj 1-23391).

Osnivač i većinski vlasnik gospodarskog subjekta BH Telecom je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Temeljna registrirana djelatnost gospodarskog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je tijekom postupka primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10), Odluke o definiranju kategorija vladajućeg položaja («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10) i odredbe Zakona o upravnom postupku («Službeni glasnik BiH», br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), u smislu članka 26. Zakona.

Pored navedenog, Konkurencijsko vijeće je primijenilo i odredbe Zakona o komunikacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 31/3, 75/06 i 32/10), Referentne interkonekcijske ponude za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma, Pravila o interkonekciji broj 51/2010 ("Službeni glasnik BiH", broj 109/10), Pravila 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u Bosni i Hercegovini, Pravilo RAK broj 20/2003 o utvrđivanju grančnih cijena iznajmljenih linija u Bosni i Hercegovini, Odluka o izmjenama i dopunama Pravilo RAK broj 20/2003 o utvrđivanju graničnih cijena iznajmljenih linija u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 41/03 i 85/05), Odluke o Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine za period 2008.-2012.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/09), Dozvolu za javnog operatera fiksne telefonije, Listu operatera sa značajnom tržišnom snagom ("Službeni glasnik BiH", broj 05/10) te Analizu tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajna razina od 31.01.2014. godine.

Konkurencijsko vijeće sukladno članku 43. stavak (7) Zakona može u svrhu ocjene danog slučaja koristiti sudsku praksu Europskog suda pravde i odluke Europske komisije.

3. *Postupak pred Konkurencijskim vijećem*

Podnositelj zahtjeva u Zahtjevu, u bitnom, navode slijedeće:

- da je gospodarski subjekt Telemach operater digitalne i analogne kableske televizije kao i jedan od vodećih pružatelja usluga širokopoljasnog Interneta u Bosni i Hercegovini;
- da je gospodarski subjekt BH Telecom, proglašen od strane Regulatorne agencije za komunikacije BiH (u daljnjem tekstu: RAK), jedan od tri dominantna operatera u Bosni i Hercegovini sa značajnom tržišnom snagom koji pruža sve telekomunikacije usluge i potpuno je vertikalno integriran; da gospodarski subjekt BH Telecom pored lokalne fiksne mreže, odnosno kableske mreže koja povezuje centrale gospodarskog subjekta BH Telecom iz kojih se pružaju usluge domaćinstvima posjeduje i magistralnu mrežu kojom međusobno povezuje svoje centrale;
- da alternativni operateri imaju na raspolaganju dva načina za pružanju fiksnih usluga krajnjim korisnicima i to: da sami izgrade svoju alternativnu lokalnu fiksnu mrežu ili da zaključe ugovor o povezivanju sa mrežom gospodarskog subjekta BH Telecom ili drugog vladajućeg operatera;
- da alternativni operater u slučaju izgradnje vlastite mreže, bilo lokalne ili magistralne, pored ulaganja u vlastitu infrastrukturu, mora da obezbijedi prethodnu suglasnost nadležnih državnih organa (ukoliko nastoji povezati dvije općine ili dva grada), lokalne samouprave, gospodarskog subjekta BH Telecom čija je suglasnost neophodna za radove u blizini mreže gospodarskog subjekta BH Telecom kao i suglasnost stanara ukoliko je riječ o lokalnoj mreži;
- da mjerodavnim tržištem proizvoda predmetnog postupka Podnositelj smatra dva tržišta i to tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma kao i tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima dok mjerodavnim zemljopisnim tržištem smatra područje Federacije Bosne i Hercegovine obzirom da je gospodarski subjekat BH Telecom jedini sudionik koji pruža usluge interkonekcije na sopstvenu fiksnu mrežu te posjeduje najrazvijeniju mrežnu infrastrukturu na tržištu Federacije Bosne i Hercegovine čime pokriva oko 95% domaćinstava na teritoriju gradova u kojima posjeduje mrežnu infrastrukturu.

Podnositelj zahtjeva u Zahtjevu ukazuje na kršenje odredbi članka 10. stavak (2) pod a), c) i d) Zakona navodeći slijedeće:

- da je, pored obveze koja je propisana RIP dokumentom o uspostavljanju interkonekcije u roku od 90 dana, proteklo pet (5) mjeseci od zaključivanja ugovora gospodarskih subjekata Telemach i BH Telecom do uspostavljanja interkonekcije;
- da je u međuvremenu gospodarski subjekt BH Telecom odlagao uspostavljanje interkonekcije navodeći brojne razloge kao što su određeni testovi za odabranu tehnologiju (ISDN testovi), godišnji odmori zaposlenih u gospodarskom subjektu BH Telecom ali i neodgovaranjem na poruke i zahtjeve Podnositelja zahtjeva;
- da je interkonekcija uspostavljena u listopadu 2012. godine ali da je onemogućen normalni rad gospodarskog subjekta Telemach tako što je, uprkos činjenici da je značajno porasla tražnja u mreži Podnositelja zahtjeva za fiksnom telefonijom zbog porasta broja korisnika, gospodarski subjekt BH Telecom neosnovano odbijao zahtjeve gospodarskog subjekta Telemach za povećanjem kapaciteta linka;
- da su gospodarski subjekti Telemach i BH Telecom te RAK u razdoblju od listopada 2012. godine do travnja 2013. godine razmijenili znatan broj dopisa u svezi navedenog; gospodarski subjekt BH Telecom i RAK su navodili da ne postoji potreba za proširenjem kapaciteta interkonekcije uprkos brojnim prijavama i dokazima o preopterećenosti mreže gospodarskog subjekta Telemach te činjenici da je gospodarski subjekt Telemach bio primoran da plati naknadu za tranzitiranje do mreže gospodarskog subjekta BH Telecom po cijeni koja je znatno veća od tržišne;

- da je danima gospodarski subjekt Telemach primao pritužbe svojih pretplatnika da ih ne mogu dobiti iz inostranstva dok je istovremeno od gospodarskog subjekta Telemach traženo da dokaže da je postojalo preopterećenje;
- da postoji izričita odredba iz ugovora o interkonekciji koja predviđa povećanje kapaciteta u slučaju kada dolazi do povećanja prometa;
- da je u čitavom ovom razdoblju gospodarski subjekt Telemach bio prinuđen da pronade alternativne partnere kako bi usmjerio višak saobraćaja prema mreži gospodarskog subjekta BH Telecom te uz nedovoljne kapacitete imao povećani broj propalih poziva prema i od svojih pretplatnika prema mreži gospodarskog subjekta BH Telecom i međunarodnim mrežama, a tranzitom je bio primoran i plaćati znatno veće cijene po minuti poziva čime su oštećeni krajnji korisnici i ugled gospodarskog subjekta Telemach kako na tržištu fiksne telefonije, tako i ostalih usluga koje pruža u paketima; nakon više urgencija gospodarski subjekt BH Telecom je počeo da usmjerava međunarodni saobraćaj izravno do mreže gospodarskog subjekta Telemach;
- da je nakon inicijalnog povećanja kapaciteta u siječnju 2013. godine gospodarski subjekt BH Telecom odbio da omogući dalje povećanje kapaciteta sukladno trendovima povećanja, tvrdeći da ne postoje tehničke mogućnosti za proširenje kapaciteta; kao odgovor na zahtjev gospodarskog subjekta Telemach za proširenjem kapaciteta (upućenog veljače 2013. godine) gospodarski subjekt BH Telecom se suglasio sa povećanjem kapaciteta ali sa oko 40% nižom propusnom moći od tražene.

Kapacitet je povećan 5. travnja 2013. godine i gotovo trenutno iskorišten; radi navedenog gospodarski subjekt Telemach redovito trpi štetu zbog odlaganja u postupku interkonekcije koja se odražava gubitkom korisnika, povećanim ukupnim troškovima interkonekcije (zbog tranzitiranja saobraćaja alternativnim rutama) kao i štete po ugled gospodarskog subjekta Telemach.

U Zahtjevu se dalje ukazuje na kršenje odredbi članka 10. stavak (2) pod b) Zakona navodi slijedeće:

- da sukladno propisima Bosne i Hercegovine, ukoliko želi da obavlja radove na proširenju mreže, gospodarski subjekt Telemach u obvezi (kao i bilo koji drugi operater), da obezbijedi suglasnost javnih komunalnih poduzeća koja već posjeduju mrežu na istom prostoru. Kao razlog navedenom ističe se zaštita postojeće infrastrukture; gospodarski subjekt Telemach izvodi radove kako bi u doglednoj budućnosti mogao da konkuriira gospodarskom subjektu BH Telecom tako što bi obezbijedio pristup do teritorija koji prethodno pokriva samo privredni subjekt BH Telecom. Obzirom da je na taj način gospodarski subjekt BH Telecom konkurent gospodarskom subjektu Telemach gospodarski subjekt BH Telecom zlouporabljuje navedeno pravo i redovito uskraćuje suglasnost Podnositelju zahtjeva na izgradnju mreže. Tako je gospodarski subjekt BH Telecom uskratio suglasnost preko 12 mjeseci na radovima na teritoriju općine Visoko kao i na teritoriju općine Kakanj prilikom realizacije projekta izgradnje magistralne infrastrukture što je zbog sabotaze na mreži od strane N.N. osoba u jednom trenutku dovelo do potpunog isključenja sa sustava brojnih dijelova mreže gospodarskog subjekta Telemach.

Podnositelj zahtjeva također ukazuje na povrede odredbi članka 10. stavak (2) pod a) i d) Zakona putem vezane prodaje (*bundling*) tako što vezana prodaja usluga u paketu u slučaju telekomunikacija, koja se naziva *dual* ili *triple play*, podrazumijeva tri usluge - fiksna telefoniju, Internet i IPTV televizija. Kada se snizi cijena za paket navedenih usluga to podrazumijeva da se određena usluga pruža sa dodatnim popustom za svaku od usluga, a taj popust se ne odobrava korisniku koji bira samo neke od navedenih usluga. Navedena praksa gospodarskog subjekta BH Telecom dovodi do negativnih učinaka za konkurenciju i krajnje potrošače tako što:

- zahvaljujući razvijenoj fiksnoj mreži može uz izrazito niske troškove pružiti trostruku uslugu gotovo svakom korisniku u općinama u kojima posjeduje mrežu;
- posjeduje i mobilnu mrežu (za koju licencu posjeduju samo tri vladajućeg operatera), pa i pristup mobilnoj mreži veže za ostale pakete (paket pod nazivom „*Premi*”);

- u kombinaciji sa odbijanjem interkonekcije te odbijanjem povećanja kapaciteta gospodarski subjekt BH Telecom onemogućava Podnosiocu zahtjeva pružanje fiksne telefonije svojim korisnicima kablanske televizije te utječe negativno na kvalitetu usluge fiksne telefonije što dovodi do posljedice da korisnici fiksne telefonije gospodarskog subjekta Telemach prelaze gospodarskom subjektu BH Telecom;
- popust koji gospodarski subjekt BH Telecom daje u slučaju kombiniranja usluga uzrokuje da korisnici jedne usluge gospodarskog subjekata Telemach mogu da plaćaju manje novca mjesečno ako uzmu sve usluge od jednog dobavljača; imajući u vidu da je kvaliteta fiksne telefonije gospodarskog subjekta Telemach upitna zbog raznih prekida navodi na preuzimanje korisnika gospodarskog subjekta Telemach za sve tri usluge;
- da gospodarski subjekt BH Telecom daje dodatne pogodnosti u slučaju kombinirane usluge, u pojedinim slučajevima čak 50% u odnosu na odabir pojedinačnih usluga; pored ovih popusta na pretplatu postoje i dodatni popusti ukoliko se koristi BH Telecom voice usluga zajedno sa IPTV uslugom;
- da se sa prosječnim brojem minuta (230 minuta) koje se ostvaruju mjesečno prema BH Telecom fiksnoj mreži (što predstavlja iskustvo gospodarskog subjekta Telemach sa *flat* konceptom) dodatno štedi cijena za 30 min (0,66 KM) (200 minuta uključenih u inicijalni telefonski paket koji se kupuje samostalno) i plus 50 minuta prema drugim fiksnim mrežama (što je također prosječan broj minuta gospodarskog subjekta Telemach po pretplatniku prema ostalim fiksnim mrežama) što košta dodatnih 1,5 KM sukladno cijeni po minuti terminiranja alternativnih operatera; s obzirom da je 1500 minuta prema svim fiksnim mrežama u BiH uključeno u Moja TV Phone+ i Moja TV Full+ pakete, korisnici kombiniranih usluga nemaju taj dodatni trošak kao što ga imaju pretplatnici na pojedinačnu voice uslugu gospodarskog subjekta BH Telecom;
- da se u osnovnoj usluzi telefonije (uz pretplatu od 17,55 KM) dodatno naplaćuje i više od ovog obračunatog troška, s obzirom da je cijena prema krajnjim korisnicima prema službenom cjenovniku gospodarskog subjekta BH Telecom V4/2004 od 15.04.2014. godine znatno veća od troška; istih 50 minuta prema alternativnim fiksnim mrežama se pretplatnicima pojedinačne voice usluge naplaćuje 2,3 KM, sukladno zvaničnom cjenovniku gospodarskog subjekta BH Telecom;
- da cijena pretplate gospodarskog subjekta BH Telecom za osnovnu telefoniju od 17,55 KM uz dodatne benefite fiksne telefonije koji se daju u kombinaciji sa Moja TV paketom iznose $17,55 + 0,66 + 2,3 = 21,51$ KM dok sama IPTV usluga za Moj TV Phone+ paket iznosi 26,33 - 21,51 = 4,82 KM.

Podnositelj zahtjeva, dostavljajući svoje procjene (obzirom da se smatra mjerodavnim jer raspolaže sa mjerodavnim podacima za cijelu regiju kao član United grupe), ističe da je trošak gospodarskog subjekta BH Telecom u osnovnom MojaTV paketu 13 KM po korisniku sa 154 kanala koje nude, čime su u izravnom gubitku ($13 - 4,82 = 8,18$ KM) po svakom korisniku mjesečno, ne računajući neizravne troškove i investiciju u razvitak i održavanje same IPTV usluge, a sve u odnosu na pojedinačnu reguliranu telefonsku uslugu kad je spoje s Moja TV paketom.

Isto tako, u kombinaciji sa paketom Moja TV cijena poziva prema BH Telecom fiksnoj mreži prema navedenom službenom cjenovniku privrednog subjekta BH Telecom je niža od one u reguliranom RIP dokumentu interkonekcije na lokalnoj razini, a koji nije ekonomski opravdan pa je preko 99% interkonekcija u Bosni i Hercegovini jednostruko ili dvostruko terminiranje gdje je maloprodajna cijena na razini 50% veleprodajne i niže.

Na temelju navedenog Podnositelj zahtjeva ukazuje na unakrsno subvencioniranje gde se gospodarski subjekt BH Telecom svojom snagom u jednoj usluzi u kojoj je izraženo vladajući (fiksna telefonija) odriče prihoda potpuno, odnosno čak i uz gubitak u odnosu na samostalnu uslugu fiksne telefonije da bi zadržao korisnike koji imaju mogućnost prelaska na alternativne operatore dok cijenu osnovnog fiksnog telefoniranja za one korisnike koji nemaju opciju prelaska na alternativne operatere niti su zainteresirani za uslugu Moja TV, drži na znatno višoj razini, kako bi razlikom financirao nisku cijenu ostalih usluga u paketima.

Podnositelj zahtjeva dalje navodi da gospodarski subjekt BH Telecom ima mogućnosti pružanja usluga u preko 700.000 domaćinstava, a kompletna ostala kabela industrija u manje od 350.000 domaćinstava od kojih je manje od 250.000 u Federaciji BiH koji mogu biti konkurentni gospodarskom subjektu BH Telecom. Tako je gospodarski subjekt BH Telecom nedavno povećao cijenu mjesečne pretplate najjeftinijeg - analognog telefonskog priključka za fizičke osobe (osnovni paket), u iznosu od 0,50 KM (uvećanje sa 9,80 KM na 10,30 KM). Imajući u vidu da najveći broj pretplatnika upravo koristi osnovnu ponudu, sa uvećanjem cijene toj kategoriji, gospodarski subjekt BH Telecom daje podsticaj korisnicima da koriste trostruku uslugu (*triple play*), budući da postojeću analognu ponudu čini manje atraktivnom ali i financira subvencionisanje tržišta koja su konkurentnija, odnosno na kojima je moguće ugroziti njegov vladajući položaj.

Prema svemu navedenom Podnositelj zahtjeva ističe da gospodarski subjekt BH Telecom na ovaj način:

- pretplatnike koji koriste najosnovniju ponudu gospodarskog subjekta BH Telecom zajedno sa uslugom nekog drugog operatera (npr. koristi analogni priključak gospodarskog subjekta BH Telecom-a i Internet od gospodarskog subjekta Telemach), ponudom koja je samo na usluzi fiksne telefonije značajno jeftinija od pojedinačne (uključen veliki broj minuta poziva uz pretplatu i dodatne fiksne usluge koje se inače naplaćuju), te usluge IPTV, samo nakon izravnih programskih troškova, podstiče da sa privrednim subjektom BH Telecom zaključe ugovor za obje usluge i time uštede novac;
- može podizati cijenu usluge bez konkurencijskog pritiska obzirom da korisnici uglavnom nemaju mogućnost prelaska na konkurentnu ponudu - npr u Federaciji BiH uslugu fiksne telefonije rezidencijalnim korisnicima efektivno, preko vlastite infrastrukture, nude još svega dva operatera Telemach i M&H Company koji pokrivaju samo oko 30% domaćinstava, a imajući u vidu da podizanje cijene nema ekonomskog rezona sa stanovišta same fiksne telefonije ali da isto predstavlja način nadoknade gubitaka ostvarenih na tržištima koja jesu konkurentna;
- umanjuje ekonomsku isplativost konsolidacije manjih kabel operatera, odnosno otežava samostalni ulazak novih kabel operatera (koji pokrivaju oko 20% domaćinstava na kojem djeluje privredni subjekt BH Telecom) na tržište fiksne telefonije te tako zadržava visokih 96,1% tržišta fiksne telefonije ograničavajući konkurentski pritisak samo na izdvojene zone koje pokrivaju gospodarski subjekti Telemach i M&H Company;
- preko korisnika na tržištu gdje nema adekvatnu konkurenciju, povećanjem cijene obezbjeđuje dodatni finansijski prihod kojim može da financira sniženu, čak potencijalno predatorsku cijenu *triple play* usluge.

Podnositelj zahtjeva dodaje da postoji opravdana sumnja da gospodarski subjekt BH Telecom namerava da korisnicima nudi besplatne usluge telefonije koje bi bile uslovljene njihovim vezivanjem za širokopojasnu uslugu gospodarskog subjekta BH Telecom kojom bi povratio dio gubitka preko korisnika koji isključivo koriste analogni telefonski priključak.

Ovakvim poslovanjem gospodarski subjekt BH Telecom bi istovremeno umanjio gubitak profita koji mu na tržištima telefonije nanose besplatna softverska rješenja, izvršio planirano restrukturiranje korisnika ka širokopojasnim (profitabilnijim/modernijim) uslugama i u potpunosti izbacio sa tržišta alternativne operatere, koji nisu u mogućnosti da nude besplatne usluge jer nemaju istu finansijsku snagu i opseg usluga kao gospodarski subjekt BH Telecom (a kojima je prethodno onemogućio razvoj koristeći svoj položaj kao neophodnog pružaoca infrastrukturnih usluga - odugovlačenjem interkonekcije, ometanjem usluga itd.).

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da na osnovu Zahtjeva i dostavljene dokumentacije nije moguće utvrditi postojanje povreda Zakona na koje Podnositelj zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka broj: 06-26-2-012-5-II/14 dana 25.09.2014. godine (u daljnjem tekstu: Zaključak).

Sukladno mjerodavnim odredbama Zakona, Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnositelju zahtjeva, dana 29.09.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-10-II/14, a sukladno članku 33. stavak (1) Zakona je dostavilo Zaključak i Zahtjev gospodarskom subjektu BH Telecom, dana 29.09.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-9-II/14.

Gospodarski subjekt BH Telecom je u dva navrata uputio zahtjeve za produljenjem roka za dostavu traženog odgovora i to podneskom koji je zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-11-II/14 dana 02.10.2014. godine i podneskom broj: 06-26-2-012-13-II/14 dana 14.10.2014. godine.

Konkurencijsko vijeće je oba puta ocijenilo opravdanim razloge zbog kojih je traženo produljenje roka te iste odobrilo aktom broj: 06-26-2-012-12-II/14 dana 03.10.2014. godine i aktom broj: 06-26-2-012-14-II/14 dana 15.10.2014. godine.

U ostavljenom roku gospodarski subjekt BH Telecom je dostavio odgovor dana 21.10.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-15-II/14, a zatim i dopunu odgovora dana 22.10.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-16-II/14.

Konkurencijsko vijeće se aktom broj: 06-26-2-012-17-II/14 dana 30.10.2014. godine dostavilo Podnositelju zahtjeva očitovanje druge strane. Gospodarski subjekt Telemach je dana 04.11.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-18-II/14 Konkurencijskom vijeću molbu za produljenjem roka za dostavu očitovanja na dostavljeni podnesak na koji je Konkurencijsko vijeće odgovorilo pozitivno dana 07.11.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-19-II/14.

Podnositelj zahtjeva je dostavio izjašnjenje na navedeno dana 13.11.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-20-II/14.

Gospodarski subjekt BH Telecom u dostavljenom Odgovoru na Zahtjev navodi da Podnositelj zahtjeva nije iskoristio pravo i obvezu da pokrene postupak pred RAK-om obzirom da su Referentnom interkonekcijskom ponudom (u daljnjem tekstu: RIP dokument) uređeni odnosi strana u svezi sa rješavanjem sporova, da na tržištu fiksne telefonije ima 16 operatera te da niti jedan ne može samostalno pružati usluge telefonije bez uspostavljanja najmanje jedne interkonekcije putem koje mora omogućiti razmjenu poziva sa korisnicima drugih mreža te da je RAK u dokumentu Analiza tržišta završavanje (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajni nivou od 31.01.2014. godine utvrdio da Podnositelj zahtjeva, odnosno ukupno 10 alternativnih operatera imaju značajnu tržišnu snagu (SMP) na analiziranom tržištu.

Nadalje, u odgovoru na Zahtjev, ostalim podnescima kao i izjašnjenjima tijekom usmene rasprave gospodarski subjekt BH Telecom, u bitnom, navodi:

a) u svezi kašnjenja realizacije interkonekcije:

- da prije realizacije svake interkonekcije sam proces testiranja i vrijeme završetka testova ovisi o tehničkom stepenu razvijenosti operatora i kapaciteta tehničkog osoblja s obzirom da se u većini slučajeva mora obaviti međusobno usklađivanje i provjeriti kompatibilnost opreme kako bi svaka interkonekcija uspješno funkcionirala u korist krajnjih korisnika;
- da je nakon dostavljanja nepotpunog Zahtjeva za interkonekciju gospodarski subjekt BH Telecom u dva navrata dana 20.02.2012. godine i dana 14.03.2012. godine uputio gospodarskom subjektu Telemach akt da uredi Zahtjev za interkonekciju što je isti učinio e-mailom, a zatim i službeno dana 02.03.2012. godine i dana 06.04.2012. godine nakon čega je gospodarski subjekt BH Telecom bez odlaganja prihvatio Zahtjev za interkonekciju i o tome pismenim putem obavijestio gospodarski subjekt Telemach čime je retroaktivno, odnosno ne čekajući protok roka koji je trebao teći od prijema urednog Zahtjeva za interkonekciju odredio početak pregovora za 26.03.2012. godine (dok je po roku koji je propisan RIP dokumentom početak testiranja trebao biti 13.04.2012. godine);
- da je dana 27.03.2012. godine gospodarski subjekt BH Telecom uputio svojoj nadležnoj službi nalog za ispitivanje tehničke mogućnosti koja je okončana pozitivnim odgovorom te je Ugovor o interkonekciji potpisan dana 19.04.2012. godine koji je stupio na snagu nakon obostranog potpisivanja dana 23.04.2012. godine;

- da je dogovoreni datum za početak testiranja nezvanično pojmeren na 12.06.2012. godine obzirom da su suradnici Podnositelja zahtjeva zaduženi za testiranje signalizacije mogli biti na raspolaganju samo u tom terminu; gospodarski subjekt BH Telecom je u tom razdoblju podigao E1 sisteme i to: 15.05.2012. godine na SS Bašćaršija i dana 21.05.2012. godine SS Alipašino polje;
- da je razlog drugog odlaganja bio kvar mjernog instrumenta na strani gospodarskog subjekta BH Telecom te je nakon uklonjenog problema dana 21.06.2012. godine završeno testiranje signalizacije po proceduri nivoa 2 i nivoa 3;
- da se u razdoblju od 21.05.2012. godine do 25.06.2012. godine povezivanje gospodarskog subjekta Telemach na SS Alipašino polje nije moglo realizirati zbog problema na fizičkoj razini te zbog hardvertskog problema na jednom 2Mbps sustavu na strani gospodarskog subjekta Telemach; nakon što je na opremi gospodarskog subjekta Telemach izvršena neophodna rekonfiguracija i zamjena opreme, stvoreni su uvjeti za početak testiranja signalizacije nivoa 4 - po preporuci Q.784;
- da je dana 27.06.2012. godine ostvarena prva govorna veza prema gospodarskom subjektu Telemach;
- da je gospodarski subjekt BH Telecom započeo testiranja sa svoje strane dana 03.07.2012. godine;
- da je gospodarski subjekt Telemach ostvario prvu govornu vezu prema gospodarskom subjektu BH Telecom što je bio preduvjet za nastavak testiranja poziva od gospodarskog subjekta Telemach;
- da gospodarski subjekt Telemach nije uspješno izvršio izvođenje END.TO.END ISUP testova, po Q.788 standardu, ali je obavijestio gospodarski subjekt BH Telecom da je poduzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sustava, kako bi testovi po Q.788 standardu u ponovljenom testiranju bili uspješno završeni; END TO END ISUP testovi su RIP dokumentu, između ostalog, obvezni te svi operatori moraju uspješno okončati ove kao i sve ostale testove;
- da gospodarski subjekt Telemach neutemeljeno navodi da je gospodarski subjekt BH Telecom inzistirao na neprimjenjivim testovima za odabranu tehnologiju te nije uspješno izvršio izvođenje ovih testova tvrdeći da oni nisu primjenjivi na Telemach mreži jer on kao operator ne pruža niti u budućnosti namjerava pružati usluge ISDN; navedeni testovi su uspješno realizirani sa **svim** interkonektovanim operatorima, obzirom da alternativni operatori moraju obezbjediti realizaciju poziva prema mreži gospodarskog subjekta BH Telecom koja ima ISDN korisnike te su radi neometane komunikacije s njima ovi testovi neophodni; pored navedenog, navedeni testovi su jedan od uvjeta pristupa fisknoj mreži gospodarskog subjekta BH Telecom i obveza svakog operatora koji potpiše Ugovor o interkonekciji;
- da je gospodarski subjekt Telemach tako naknadno poduzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sustava, kako bi testovi po Q.788 standardu u ponovljenom testiranju bili uspješno završeni; promjena konfiguracije je trebala trajati 2-5 radnih dana, kada se moglo nastaviti sa testovima; kako su strane uvidjele da se testiranje iz naprijed navedenih razloga koje leže na strani gospodarskog subjekta Telemach neće obaviti u predviđenom roku, sukladno članku 17. RIP-a, dana 26.07.2012. godine, strane su obostrano potpisale Suglasnost o produljenju roka testiranja u kojom su sve naprijed navedene činjenice potvrdile te se suglasile da će se proces testiranja okončati u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja suglasnosti i da navedeno produljenje roka ne može predstavljati pravni temelj za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti s bilo koje strane; testiranje je trebalo biti okončano 30 dana od obostranog potpisivanja, do 26.08.2012. godine, međutim, testovi su uspješno okončani sa desetak dana zakašnjenja, dana 04.09.2012. godine na pristupnoj komutaciji SS Bašćaršija, odnosno 11.09.2012. godine za pristupnoj komutaciji SS Alipašino polje;
- da je uspostavljanje interkonekcije mreža vrlo složen projekat, u tehničko- tehnološkom smislu; da se navedno razdoblje poklapa sa sezonom godišnjih odmora u gospodarskom subjektu BH Telecom kada je uobičajeno da se telefonskim putem zamoli operator za razumijevanje u kašnjenju od par dana za određenu aktivnost, što je i u konkretnoj situaciji vjerovatno bilo učinjeno; gospodarski subjekt BH Telecom je, s druge strane, imao razumijevanja kada je u tijeku samog procesa testiranja, dana 12.07.2012. godine došlo do promjene ovlaštene osobe za zastupanje gospodarskog subjekta Telemach; takve okolnosti

koje odgađaju neke korake u suradnji za par dana smatraju je uobičajnom poslovnom praksom na koju partneri međusobno slobodno računaju;

- da u razdoblju od 26.08.2012. godine (do kada je prema sporazumu trebalo biti okončano testiranje) do 11.10.2012. godine (kada je interkonkencija uspostavljena), nakon promjene konfiguracije sustava gospodarskog subjekta Telemach obavljeno testiranje ispravnog rutiranja podataka na primjenjenu konfiguraciju digitalnih komutacija iz članka 10. Priloga 6 RIP-a, te testiranje načina obračuna iz članka 11. Priloga 6. RIP-a; pri tome su otkriveni određeni problemi na interfiling aplikaciji (aplikacija za obračun interkonekcijskog saobraćaja) na strani gospodarskog subjekta BH Telecoma, koji su otkonjeni u najkraćem roku, te je testiranje uspješno okončano dana 28.09.2012. godine, a interkonekcija uspostavljena nakon kumulativnog ispunjenja uvjeta iz članka 18. RIP dokumenta, dana 11.10.2012. godine.

b) u svezi povećanja interkonekcijskih linkova

- da su tvrdnje Podnositelja zahtjeva da je gospodarski subjekt BH Telecom opstruirao rad istog odbijajući zahtjev za proširenje kapaciteta neutemljene; naime, u dijelu Priloga 4 - Planiranje i naručivanje kapaciteta RIP dokumenta se utvrđuje da se planiranje saobraćaja alternativnih operatora vrši na bazi kvartala, a dostavlja svakih pola godine; planovi se razmijene i usuglase putem e-mailova te gospodarski subjekt BH Telecom navedene planove analizira i odobrava sukladno sa trenutnom raspoloživošću kapaciteta na pristupnim komutacijama (TDM portovi). Po osnovu usuglašanih i odobrenih planova operator vrši njihovo naručivanje, gospodarski subjekt BH Telecom je obavezan izvršiti povećanje samo za one kapaciteta koje je prethodno odobrio, što u slučaju gospodarskog subjekta Telemach nije bio slučaj;
- da je usluga interkonekcije operatora Telemach na fiksnu mrežu gospodarskog subjekta BH Telecoma realizirana 11.10.2012. godine, a gospodarski subjekt Telemach je proširenje kapaciteta zahtijevao odmah po proteku 7 dana od početka rada, 19.10.2012. godine; obzirom da je prema odredbama RIP dokumenta proširenje kapaciteta moguće početkom prvog narednog kvartala, sukladno sa odobrenim planom, gospodarski subjekt BH Telecom je isto prvo proširenje kapaciteta gospodarskog subjekta Telemach realizirao sa postojećim 4 na 7 E1 linkova odmah nakon što je nastupio naredni kvartal, u siječnju 2013. godine; svaki idući kvartal operatoru Telemach realizirani su novi kapaciteti, u prosjeku za 3 E1 kvartalno, tako da u ovom trenutku gospodarski subjekt Telemach koristi ukupno 20 E1 vodova te je novi zahtjev za proširenje upravo u fazi realizacije;
- da je, povodom žalbi gospodarskog subjekta Telemach na preopterećenost linkova koje je upućivao gospodarskom subjektu BH Telecom, analizom utvrđeno da Telemach nije optimalno i ravnomjerno rutirao promet prema mrežama gospodarskog subjekta BH Telecom, budući da je od ukupno dvije točke pristupa ostvarene preko dvije komutacije, gospodarski subjekt Telemach preko jedne komutacije rutirao svega 0,96 % ukupnog polaznog prometa iz mreže gospodarskog subjekta Telemach u mrežu gospodarskog subjekta BH Telecom, u mjesecu listopadu 2012. godine, dok je za mjesec studeni ovaj postotak iznosio 3,68% ukupnog prometa iz mreže gospodarskog subjekta Telemach u mrežu gospodarskog subjekta BH Telecom;
gospodarski subjekt BH Telecom ne može utjecati na način rutiranja prometa od strane drugih operatora, a neoptimalno rutiranje može dovesti do zagušenja na linkovima; znatno je više prometa slao preko komutacije SS Alipašino polje u odnosu na komutaciju SS Bašćaršija, rizikujući na taj način pojavu zagušenja;
- da je postupajući po žalbi gospodarskog subjekta Telemach RAK zatražio od gospodarskog subjekta BH Telecom očitovanje na navode; povodom zatraženog izjašnjenja isti je naveo i dokumentirao činjenično stanje na temelju kojeg je RAK svojim dopisom broj: 05-29-300-7/12 od 10.12.2012. godine dostavio popratni akt Proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta broj 05-29-3000-6/12 od 07.12. 2012. godine te obavijestio gospodarske subjekte Telemach i BH Telecom, između ostalog, da je „*Evidentno neravnomjerno opterećenje linkova kojima je Telemach priključen na mrežu BH Telecoma, tako da se problem zagušenja kojeg navodi Telemach može riješiti i u okviru postojećih linkova, prerutiranjem prometa, što*

je odgovornost Telemacha, a ne BH Telecoma" te da RAK „smatra da je BH Telecom dužan da omogući realizaciju interkonekcijskih kapaciteta sukladno procedurama definiranim u Prilogu 4, te da se raspodjela kapaciteta odvija sukladno objektivnim TDM kapacitetima komutacija BH Telecoma pri čemu BH Telecom treba da vodi računa i o planovima proširenja interkonekcijskih kapaciteta drugih operatora. U takvim uvjetima racionalno korištenje već postojećih kapaciteta predstavlja prvenstveno interes Telemacha.“

- da gospodarski subjekt Telemach nije jedini interkonektovani operator na mreži gospodarskog subjekta BH Telecom, kao i to da raspoloživi TDM portovi na pristupnim komutacijama gospodarskog subjekta BH Telecoma nisu neograničeni; gospodarski subjekt BH Telecom konstantno vrši analizu planiranja kapaciteta svih osam alternativnih operatora i uz velike napore pokušava realizovati zahtjeve operatora za novim kapacitetima sukladno tehničkim mogućnostima i vlastitim potrebama za istim, što zahtijeva pravovremeno planiranje i preraspodjelu kapaciteta; već duži vremenski period gospodarski subjekt BH Telecom nema dovoljno kapaciteta da podmiri sve potrebe alterativnih operatora, što je evidentan problem za sve strane; trenutno je u fazi realizacije projekta, na temelju kojeg će se sukladno sa nalogom RAK-a, RIP dokument dopuniti dijelom koji će regulirati obezbjeđenje interkonekcije na IP razini, što će u budućnosti dovesti do rješenja problema nedostatka interkonekcijskih kapaciteta.

c) u svezi preusmjeravanja dolaznog međunarodnog prometa:

- da je gospodarski subjekt Telemach je 10.01.2013. godine uputio gospodarskom subjektu BH Telecom pismeni akt - Preusmjeravanje prometa, u kojem zahtijeva da međunarodni promet prema Podnosiocu zahtjeva gospodarski subjekt BH Telecom tranzitira putem gospodarskog subjekta HT Mostara umjesto preko operatora Aneks; uz ovaj akt je u prilogu dostavljen akt gospodarskog subjekta HT Mostar u kome isti izražava spremnost da prihvati dolazni međunarodni promet i terminira ga u mrežu gospodarskog subjekta Telemach izravnim interkonkcijskim nacionalnim i regionalnim linkovima; Ovakav zahtjev, smatra gospodarski subjekt BH Telecom, nije bio sukladan sa principima interkonekcije obzirom da operator koji tranzitira međunarodni promet, u ovom slučaju BH Telecom, za mrežu nekog od operatora (u ovom slučaju gospodarski subjekt Telemach), sam odabire rutu za usmjeravanje na osnovu važećih ugovora i ponuđenih komercijalnih **uvjeta** pod kojima drugi operatori nude uslugu tranzitiranja i terminiranja međunarodnog prometa u navedenu mrežu. Obzirom da u konkretnom slučaju navedeni zahtjev nije bio prihvatljiv za BH Telecom s komercijalnog aspekta gospodarski subjekt BH Telecom je odmah ponudio da se terminacija prometa vrši izravno u mrežu gospodarskog subjekta Telemach te je ponudio zaključivanje odgovorajućeg dodatka Ugovora o interkonekciji koji je potpisan 11.01.2013. godine;
- da je cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže gospodarskog subjekta BH Telecom i operatora u BiH predmet komercijalnog dogovora, sukladno odredbama RIP dokumenta; tranzit i terminiranje međunarodnog prometa u mreže gospodarskog subjekta BH Telecom, a tako i u mreže drugih operatora u BiH predstavlja komercijalni dogovor između strana i za iste RAK ne definira cijene; navedene usluge podrazumjevaju komercijalni dogovor između operatora, a za realizaciju se moraju ispuniti 2 uvjeta: da postoje realizirani intekonekcijski linkovi za međunarodni promet i da je ponuđena cijena terminacije međunarodnog prometa u mrežu operatora najniža na tržištu, kako bi operator tranziter međunarodnog prometa (BH Telecom) imao poslovni interes da izravno usmjeri promet na mrežu u kojoj međunarodni poziv terminira; Gospodarski subjekt BH Telecom u vremenskom razdoblju na koji se Podnositelj zahtjeva žali nije imao realiziran interkonekcijski link za međunarodni promet sa navedenim operatorom obzirom da Telemach prilikom podnošenja Zahtjeva za interkonekciju nije zahtjevao navedenu uslugu;

do momenta ugovaranja i uspostave interkonekcijskog linka za međunarodni promet BH Telecom je imao pravo da međunarodni promet za mrežu Telemacha rutira odnosno tranzitira preko onog operatora koji je na tržištu nudio najnižu cijenu terminacije međunarodnih poziva u Telemach mrežu, a sa kojim je BH Telecom imao raspoložive interkonekcijske kapacitete za međunarodni promet (u konkretnom slučaju to je bio gospodarski subjekt Europronet).

Zahtjev gospodarskog subjekta Telemach prema gospodarskom subjektu BH Telecom da se međunarodni promet za njegovu mrežu tranzitira preko operatora HT Mostar je u suprotnosti sa naprijed navedenim principima interkonekcije i poslovnom praksom koju imaju operatori koji posluju u ovom segmentu i isti je od strane gospodarskog subjekta BH Telecom odbijen. Pored navrednog, Telemach u to vrijeme nije imao zaključen ugovor o interkonekciji sa gospodarskim subjektom HT Eronet što se utvrđuje iz dokumenta RAK-a: Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo od 31.01.2014. godine gdje se na strani 16. daje zvaničan pregled važećih ugovora o interkonekciji na dan 31.03.2013. godine obzirom da je preduvjet da se gospodarskom subjektu Telemach vrši izravno tranzitiranje međunarodnog prometa zaključivanje dodatka ugovora o interkonekciji kojim bi se regulirala usluga terminacije prometa u mrežu Telemacha koja nije obvezna usluga prema RIP dokumentu nego se pruža ukoliko strane postignu komercijalni sporazum. Gospodarski subjekti Telemach i BH Telecom navedenu uslugu nisu imali ugovorenu u trenutku njegovog inzistiranja da se izvrši prerutiranje prometa; gospodarski subjekt BH Telecom je odmah izašao u susret Podnosiocu zahtjeva činjenicom da je isti dan nakon zaprimanja dopisa gospodarskog subjekta Telemach potpisao sa svoje strane Dodatak ugovora o interkonekciji kojim se ugovara navedena usluga.

Nadležna služba BH Telecoma uputila je nalog za implementaciju usluge iz Dodatka ugovora aktom Nalog za izmjenu rutiranja međunarodnog prometa prema krajnjim korisnicima operatora Telemach broj: 04.3-3.4- 3296/18-12 AM, od 15.01.2013. godine; u svezi istog, nadležno tehničko osoblje BH Telecoma je izvršilo provjere i ustanovljeno je da postojeća interkonekcija mreža BH Telecoma i Telemacha ne podržava ovakvu mogućnost jer gospodarski subjekt Telemach nije bio interkonektovan na odgovarajuće komutacije BH Telecoma te je dostavila pismeni akt: Izvješće o realizaciji Naloga za izmjenu rutiranja međunarodnog prometa za operatora Telemach broj: 08.2.2-3-4-3296/19-12 HH od 18.01.2013.godine; nakon toga je izvršna direkcija za tehnologiju i razvoj servisa BH Telecoma, nakon prijema izvješća, isti dan dostavila nadležnoj Direkciji BH Line pismeni akt - Nalog za izmjenu routing plana za međunarodni promet operatora Telemach, broj: 04.3-3.4-3296/19-12 AM od 18.01. 2013.godine na koji način je obezbijeđeno da se premosti problem na način da se dolazni međunarodni promet prema krajnjim korisnicima Telemacha, koji se tranzitirao preko operatora Aneks, rutira preko operatora Europronet, što je nesumnjivo i nesporno sloboda izbora BH Telecoma; e-mailom od 18.01.2013. godine obaviješten je Telemach (Esad Čosović), da će se dolazni međunarodni promet dalje tranzitirati preko gospodarskog subjekta Europronet; kako bi se omogućio i ovaj vid interkonekcije na temelju potpisanog Dodatka izvršena su potrebna testiranja, nabavka neophodnih uređaja i podešavanja na sustavima, sve u suradnji sa gospodarskim subjektom Telemach te je dana 08.05.2013. godine realizirana usluga prema potpisanom Dodatku ugovora koja uredno funkcionira do danas; problem kod uspostave međunarodnih poziva na koji se žalio Podnositelj zahtjeva je bio evidentiran i otklonjen u roku od par dana i radilo se isključivo o međunarodnim dolaznim pozivima na prenesene brojeve u Telemach mrežu, a problem je bio u partnerskoj mreži preko koje je BH Telecom tranzitirao pozive prema gospodarskom subjektu Telemach;

Gospodarski subjekt BH Telecom smatra neutemeljnim i tvrdnje Podnosioca zahtjeva da je Telemach usljed nedostatka kapaciteta bio prinuđen da pronade alternativne partnere kako bi usmjerio višak prometa prema i iz mreže BH Telecoma i da je zbog tranzita morao plaćati veće cijene poziva po minuti čime su oštećeni krajnji korisnici i ugled Telemacha obzirom da:

- gospodarski subjekt BH Telecom nema nikakve izravne veze sa rutama putem kojih gospodarski subjekt Telemach vrši rutiranje svog prometa jer je ta usluga predmet ugovora sklopljenih između Telemacha i trećih operatora; isključiva je odgovornost svakog operatora da svoj saobraćaj preusmjerava slobodnim rutama preko uspostavljenih interkonkrecija sa drugim operatorima i tako sprječava propale pozive i štiti svoj ugled te se ni po kojem osnovu šteta po ugled Telemacha ne može staviti na teret BH Telecoma koji u datim momentima nije imao toliko linkova koliko je Telemach zahtijevao u količinama koje su prevazilazili raspoložive kapacitete niti su zahtjevi operatora za datom količinom linkova bili ranije odobreni usaglašenim planom; ako su pozivi gospodarskog subjekta Telemach propadali preko alternativnih operatora on je imao mogućnost da ih usmjeri i preko bilo kojeg od druga dva dominantna operatora HT Mostara ili Telekomu Srpske gdje je zasigurno garantirana premium kvaliteta te je mogao dobiti cijenu tranzita po istoj cijeni koja je regulirana RIP dokumentom i iznosi 0,01 KM. Pored ova dva dominantna, mogao je zahtijevati interkonekciju i tranzit sa bilo kojim od 7 interkonektovanih alternativnih operatora sa kojima BH Telecom ima interkonekciju;
- Shodno navedenom tvrdnja da je Telemach morao plaćati znatno veću cijenu za tranzitiranje poziva od tržišne je netačna obzirom da je člankom 4. Priloga 6 RIP dokumenta propisano da *„U slučaju da Operator isporuči veću količinu prometa od planirane BH Telecom ne može garantovati dogovoreni kvalitet usluga. U svezi sa kvalitetom usluga koje se daju ovim RIP-om Operator samostalno i u potpunosti odgovara za neodgovarajuće dimenzioniranje interkonekcijskih vodova. Operator se obvezuje dimenzionirati interkonekcijske vodove za maksimalne gubitke od 1% u toku glavnog prometnog sata.“*

U Zahtjevu, prema navodima gospodarskog subjekta BH Telecom, nije jasna veza između oštećenja krajnjih korisnika i povećanja troškova Telemacha za tranzit budući da njegovi korisnici plaćaju maloprodajnu cijenu definiranu cjenovnikom Telemacha koja se ne mijenja nužno u izravnoj ovisnosti od povećanja njegovih troškova tranzita prometa što potvrđuje činjenica da Telemach nije povećavao maloprodajne cijene svojim korisnicima. Gospodarski subjekt Telemach je mogao imati samo manju zaradu u razlici cijene ali je to „problem“ svakog operatora koji svakodnevnim praćenjem ponuda rutira promet rutama koje su mu najisplativije.

Gospodarski subjekt BH Telecom smatra neutemeljenim navode da Podnositelj zahtjeva redovno trpi štetu koja se ogleda u gubitku korisnika povećanjem ukupnih troškova interkonekcije i štetom po ugled gospodarskog subjekta Telemach. U prilog tome gospodarski subjekt BH Telecom navodi činjenice da je u periodu interkonekcije na BH Telecom mrežu u mrežu Telemacha putem usluge Prenosivosti brojeva preneseno blizu 5000 brojeva dok je u obrnutom smjeru, iz mreže Telemacha u mrežu BH Telecoma, u istom periodu, preneseno ukupno 48 brojeva. Iz Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji od 31.01.2014. godine RAK je uvrдио da je u ukupnom prihodu ostvarenom od terminacije prometa na kraju prvog kvartala 2013. godine najveći tržišni udjel ostvario operator Telemach i to od zaključenja interkonekcije u prvoj polovini 2012. godine sa 0,19% na 0,95% u IQ 2013., te najveći tržišni udjel (0,78%) prema količini terminiranog prometa u vlastitu mrežu u odnosu na ukupni terminirani promet u Bosni i Hercegovini kao i prema broju priključaka ima operator Telemach, i to u prvoj polovini 2012. godine 0,15% popeo se na IQ 2013 0,78%.

Gospodarski subjekt BH Telecom kada je riječ o pružanju maloprodajnih usluga, između ostalog, navodi:

- da gospodarski subjekt BH Telecom od 2011. godine konstantno bilježi pad udjela u domenu fiksne telefon te da je u 2013. godini zabilježio najveći pad kada se poredi sa udjelom u 2012. godini, i to za 1,86%; u periodu od 2011. godine do 2013. godine BH Telecom je izgubio ukupno 2,82% udjela u tržištu dok su u istom periodu alternativni operatori osvojili 3,74% tržišta; da alternativni operatori u istom razdoblju konstantno bilježe rast tržišnog udjela u

- domenu fiksne telefonije, tako je u 2013. godini zabilježen najveći rast u odnosu na 2012. godinu i to za 2,23%, što je gotovo jednako zbiru izgubljenog udjela dominantnih operatora;
- da je kreiranje ogovarajućeg marketing miksa kombinacijom pojedinačnih produkata iz ponude, odnosno praksa paketiranja ("*bundling*") u razvoju novih produkata i unaprijeđenju porifolija usluga telekom operatora koja u telekomunikacijskoj industriji podrazumjeva kombiniranje usluga telefonije, TV-a i Internet-a danas popularna i općeprihvaćena strategija čiji je primarni cilj smanjenje odliva korisnika; koncept se može koristiti kao alat predstavljanja tarifa i usluga telekom industrije općenito, (*izvor*, studija The Dynamic Effects of Triple Play Bundling in Telecommunications - Dinamički učinci paketiranja „triple play” usluga u telekomunikacijama, objavljeno u 2012. godini od autora Jeffrey Prince);
  - da u regionu svi operatori, koji su ujedno fiksni i mobilni, koriste iste principe kod kreiranja produkata - bundle 3play, 4play (T-Com, VIP, MTS; u BiH: M:tel, BlicNet);
  - da gospodarski subjekt BH Telecom (sukladno licencama i drugim propisima) nudi mobilne telefonske usluge kroz pojedinačnu ponudu ali i kroz *bundle* u vidu MojaTV Premi paketa s ciljem da nagradi lojalnost korisnika i omogućí im ostvarenje uštede troškova u slučaju da koriste više usluga BH Telecoma; korisnici nisu uvjetovani da koriste sve usluge u paketu, imaju pravo izbora usluge ili paketa koji odgovaraju njihovim potrebama i platežnoj moći;
  - da je praćenjem podataka o prenesenim brojevima u domenu fiksne telefonije, a prema izvoru http://192.168.31.40/main_login.php, u periodu siječanj 2013. - rujanj 2014., ukupno preneseno 5.544 brojeva u fiksnu telefoniju ostalih operatora koji nude uslugu fiksne telefonije; od toga 79% brojeva preneseno je u fiksnu telefoniju operatora Telemach, dok je za isti period u fiksnu telefoniju BH Telecoma preneseno samo 132 broja i to niti jedan iz fiksne telefonije operatora Telemach; tako BH Telecom prenese u drugu mrežu cca 42 broja za svaki broj koji preuzme u svoju fiksnu mrežu; za ostale dominantne operatore, iznos prenesenih brojeva znatno je veći od iznosa primljenih brojeva fiksne telefonije;
- S druge strane svi alternativni operatori imaju pozitivan omjer prenesenih i primljenih brojeva fiksne telefonije (svi alternativni operatori preuzmu znatno više fiksnih brojeva nego što ih prenesu); najveći omjer ima gospodarski subjekt Telemach gdje se procjenjuje da za svaki preneseni broj primi preko 4.000 novih brojeva u svoju fiksnu telefoniju.

Gospodarski subjekt BH Telecom navodi, pozivajući se na godišnje izvješće Regulatorne agencije za komunikacije BiH za 2013. godinu, koji je dostupan na web adresi <http://Rak.ba/bos/index.php?uid=1272548129>), da je na tržištu Bosne i Hercegovine zaključeno sa 2013. godinom djelovao je 69 davatelj Internet usluga, 78 licenciranih mrežnih operatora što je povećanje za 11 operatora u odnosu na prethodnu godinu i 13 operatora sa dozvolom za obavljanje djelatnosti davatelja fiksnih javnih telefonskih usluga, što je isto kao i prethodne godine ali za 2 više u odnosu na 2011. godinu. BH Telecom i Telemach imaju veliki broj konkurenata na različitim područjima koji se specijaliziraju za pružanje različitih usluga, iz čega je očigledno da je konkurentnost izuzetno visoka, sa tendencijom povećanja iz godine u godinu.

Gospodarski subjekt BH Telecom navodi da je Podnositelj zahtjeva prvi komercijalizirao *flat* princip u pružanju usluga Internet pristupa te i dalje diktira uvjete na tržištu kontinuiranim aktivnostima na povećanju broja paketa usluge, povećanju brzina, po znatno povoljnijim cijenama. Pri ulasku na tržište fiksne telefonije Telemach je prvi ponudio fiksnu govornu telefonsku uslugu baziranu na „flat” principu.

Fiksnu telefonsku uslugu korisnici gospodarskog subjekta Telemach ne mogu koristiti kao zasebnu uslugu, tj. uvjetovani su korištenjem kabela TV usluge (odvojeno ili u paketu) ili su uz korištenje fiksne telefonske usluge zasebno, u obavezi platiti naknadu u iznosu od 14,50 KM sa PDV koju gospodarski subjekt Telemach definira kao naknadu za održavanje sustava. Razlika u cijeni mjesečne pretplate za fiksnu telefonsku uslugu (22,50 KM) i cijene pretplate za paket Duo Tel Grande (27,50 KM), koja uključuje telefonsku i TV usluge, je 5,00 KM. Na taj način gospodarski subjekt Telemach prodajnu politiku bazira na tome da pojedinačnu uslugu telefonije značajno „poskupljuje” dodatnom naknadom održavanja sustava te na taj način potencijalnim korisnicima sugerira korištenje paketa

usluga kao što su „Duo“ paketi kako bi korisnici za dodatni „značajno mali iznos novca“ dobili „značajno veće bonuse i uključene usluge/funkcionalnosti“.

Gospodarski subjekt Telemach tako daje kroz *bundle* ponudu popust do 47% u odnosu na pojedinačno pružanje usluga. Popusti koje BH Telecom daje svojim korisnicima na usluge kroz bundle ponudu nisu 50% i znatno su niži u odnosu na popuste koje korisnicima daje Telemach. Popuste do razine 50% na mjesečnu naknadu za usluge BH Telecom daje u sklopu akcijskih ponuda na ograničeni vremensko razdoblje do tri mjeseca. Komercijalizacija akcijskih ponuda je sukladna sa pozitivnim zakonskim propisima tj pravilima i odredbama RAK-a.

Telemach koristi istu metodologiju, kroz akcijske ponude stimulira korisnike na korištenje usluga, ali subvencionira mjesečne nakande na znatno duži period (do 6 mjeseci), uz činjenicu da su akcijske ponude u slučaju Telemacha mnogo češće i višestruko radikalnije u smislu popusta koji se daju na iznos mjesečne nakande za usluge.

Nadalje, BH Telecom na području svog djelovanja koje je zemljopisno regionalno koncentrirano oko centara u Sarajevu, Zenici, Mostaru, Tuzli, Travniku, Goraždu, Brčkom i Bihaću ima i dalje višestruko veći broj korisnika fiksne telefonske usluge (pojedinačno) nego korisnika multimedijalne usluge - bundle (IPTV, fiksna tel, internet). Na primjeru Sarajeva i Zenice, dakle na području preklapanja interesa BH Telecoma i Telemacha, broj korisnika BH Telecoma pokazuje da je omjer fiksne telefonske usluge i daljnje značajno u prednosti u odnosu na broj korisnika IPTV usluge (u Sarajevu 81,35% fiksne u odnosu na 18,65% IPTV korisnika; u Zenici 64,35% fiksne u odnosu na 35,65% IPTV korisnika). Ovi podatci prema mišljenju gospodarskog subjekta BH Telecom demantiraju da BH Telecom cijenu osnovnog fiksnog telefoniranja drži na znatno višoj razini, za one korisnike koji nemaju opciju prelaska na alternativne operatore, kako bi razlikom finansirao nisku cijenu ostalih usluga u paketima. Posmatrano sa aspekta ukupnog tržišnog potencijala, BH Telecom u segmentu TV usluga kroz ponudu multimedijalne usluge (bundle IPTV, fiks.tel, internet) na ovom području pokriva 13,5% tržišta u Sarajevu, odnosno 20% tržišta u Zenici (procjenjena veličina tržišta po broju domaćinstava na bazi podaka Federalnog zavoda za statistiku).

Ukupni tržišni udjel BH Telecoma u segmentu fiksne telefonske usluge je još uvijek značajno veće u odnosu na tržišno učešće u segmentu TV usluga (bundle ponude), prvenstveno iz razloga što je BH Telecom izvorno na tržištu nastupao kao operator fiksne, mobilne telefonske usluge i interneta, na kojem je Podnositelj zahtjeva već imao značajan tržišni udio u segmentu TV usluga zahvaljujući akvizicijama kablinskih operatera BH Cable Net, Global Net i Elob, koji su pokrivali većinski dio tržišta na područjima interesa na kojima gospodarski subjekt Telemach i danas djeluje. BH Telecom tako nema toliku progresiju u segmentu TV usluga, obzirom na već navedenu činjenicu da je BH Telecom na tržište TV usluga komercijalno ušao početkom 2010. godine, na kojem su već egzistirali kablinski i alternativni operatori sa IPTV uslugom.

Tržišni udjel BH Telecoma u segmentu TV usluga (multimedijalna usluga) prema procjeni BH Telecoma, na bazi broja domaćinstava u FBiH, je krajem 2013. godine iznosilo svega 12,9%;

U svezi sa cijenom pretplate gospodarski subjekt BH Telecom ističe da je posljednji od tri dominantna operatora koji je povećao cijenu mjesečne naknade osnovnog paketa fiksne telefonske usluge, koje je realizirano tek od 01.01.2014.godine, za razliku od druga dva dominantna operatora koji su cijenu osnovne telefonske pretplate podigli već od 2011. godine i dodatno 2013. godine.

Povećanje cijene osnovne telefonske pretplate na 10,30 KM je u okvirima cijena propisanih od strane regulatora i na istu je dobijena suglasnost RAK-a, što je i dalje ispod propisane granične cijene od 13 KM.

Cijene fiksne govorne telefonske usluge dominantnih operatora su regulirane, na način da svaka izmjena cjenovnika ovih usluga, prolazi proceduru pribavljanja srglasnosti RAK-a i javnog objavljivanja nove cijene, bez obzira da li se cijena povećava ili smanjuje, kao i uvjeti za pružanje tih usluga.

Podnositelj zahtjeva u naknadno dostavljenim izjašnjenjima na podneske te tokom usmene rasprave, u bitnom, je istakao sljedeće:

- činjenica da RAK odobrava cjenovnu politiku gospodarskog subjekta BH Telecom i primjenu RIP dokumenta nije od značaja za predmetni postupak;
- da je mjerodavno veleprodajno tržište tržište proizvoda i/ili usluge interkonekcije na fiksnu mrežu gospodarskog subjekta BH Telecom, a ne samo tržište terminiranja poziva obzirom da interkonekcija podrazumijeva dva aspekta, generiranje poziva (engl. *call origination*) i terminaciju poziva (engl. *call termination*), a ne samo terminaciju poziva; BH Telecom u oba aspekta (i generisanju i terminaciji) ima dominantan položaj u smislu propisa o konkurenciji;
- da na tržištu BiH, prema Analizi tržišta RAK-a, postoji 15 aktivnih operatera u fiksnoj telefoniji, od toga tri operatera (BH Telecom, Telekom RS, HT Mostar), historijski monopolisti, koja djeluju kao korisnici Dozvole za javnog operatera fiksne telefonije (infrastrukturni operateri), a 12 alternativnih operatera djeluju kao korisnici Dozvole za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga; od 15 operatera, samo su 3 operatera javni operateri u državnom vlasništvu sa historijski značajno jačom tržišnom pozicijom i snagom u odnosu na alternativne operatore, i to su: BH Telecom, Telekom RS, HT Mostar; ukupan tržišni udjel javnih operatera u državnom vlasništvu u BiH, u smislu fiksnih priključaka, iznosi 96.5%; izbor između konkretnog infrastrukturnog operatera prevashodno zavisi od dijela teritorija BiH na kojoj je i infrastrukturni, a i alternativni operater aktivan; za gospodarski subjekt Telemach koji je primarno aktivan na području Sarajeva, BH Telecom je jedini operater sa kojim može da se interkonektuje da bi došao do željenih korisnika; suradnja sa bilo kojim drugim infrastrukturnim operaterom (HT Mostarom) putem kojih Telemach može posredno da dođe do korisnika gospodarskog subjekta BH Telecom nije troškovno i ekonomski isplativa; primjera radi, ukoliko bi Telemach pozive prema korisnicima BH Telecoma u Sarajevu od svojih fiksnih pretplatnika u Sarajevu slao preko gospodarskog subjekta HT Mostar, preko glavne centrale u Mostaru, cijena minuta bila bi minimalno 50% viša, čime je Telemach onemogućen da uspješno konkuriše na vertikalno nižem maloprodajnom tržištu pružanja fiksnih telekomunikacionih usluga krajnjim korisnicima; u takvoj situaciji, Telemach bi morao da poveća svoje maloprodajne cijene uslijed čega bi izgubio korisnike u korist drugih fiksnih operatera;
- da je Telemach proglašen za SMP operatera na tržištu terminiranja poziva u vlastitu mrežu na fiksnoj lokaciji ali da navedena činjenica nije mjerodavna za predmetni postupak;
- da je nizom radnji BH Telecom faktički i sistematski odugovlačio sa uspostavljanjem interkonekcije sa gospodarskim subjektom Telemach, a pod okriljem RIP dokumenta;
- da je glavni razlog kašnjenja u uspostavljanju interkonekcije vezan za insistiranje BH Telecoma na testovima *ISDN all the way*; ovi testovi su relikv prošlosti i iziskuju dodatno vrijeme i povećane troškove za Podnositelja zahtjeva iako su potpuno neprimjenjivi za savremene tehnologije komutacije; gospodarski subjekt Telemach je za potrebe prolaska *ISDN all the way* testa morao iznajmiti staru telefonsku centralu od partnerske kompanije (Iskratel) i poslije toga testa Telemach je nikad više nije primjenjivao, što govori u prilog neprimjenjivosti traženih testova. Također, sve vrijeme rada i stotine milijuna razmijenjenih minuta između Telemacha i BH Telecoma nije bila nijedna pritužba na rad centrale Podnositelja zahtjeva koja nema funkcionalnost za testiranje *ISDN all the way* jer Telemach nema niti planira imati korisnike koji koriste tu signalizaciju što je Telemach konstantno tvrdio u dopisima BH Telecom-u i RAK-u; cijeli proces interkonekcije je radi navedenog bespotrebno kasnio; pored navedenog, BH Telecom je tražio i da se uspješno testiraju usluge ISDN video poziva i G4 faxes koje su također kompletno neprimjenjive za današnje moderne IP telefonske centrale ali je Telemach i ovdje morao iznajmiti staru centralu od partnerske kompanije; prema saznanju Telemacha, i ostali alternativni operateri su isto morali iznajmljivati stare centrale ulazeći u nepotrebne troškove kako bi završile traženi test;
- da, za razliku od ostalih operatera u regiji čiji RIP dokument je odgovarajuća regulatorna agencija temeljno uobličila da odgovara vremenu i tehnologijama koje su danas aktuelne, u BiH se to nije desilo pa BH Telecom u svom RIP dokumentu uključuje testove (a RAK odobrava) po Q.788 standardu koji je primjenljiv samo ako se vezuju dvije mreže koje imaju

ISDN protokol za vezivanje krajnjih korisnika; pošto Telemach nema TDM već IP mrežu niti ima ISDN terminale kod korisnika Telemach nije bio u mogućnosti da izvrši uspješno ovaj test bez dodatnih troškova i investicija;

- da BH Telecom, uz potpuno ignoriranje od strane RAK-a, ima način i sredstva da operatora koji zatraži interkonekciju opstruira u tom procesu tako što kao prvi korak mora poslati zahtjev za interkonekciju u kome je suglasan sa RIP-om BH Telecoma (pri čemu mogućnost nesaglasnosti sa RIP-om faktički i ne postoji), u RIP-u se traži da se prođu uspješno testovi, koji nisu adekvatni za interkonekciju dvije mreže, osim ukoliko su obje ISDN (TDM), RAK je odobrio ovaj RIP BH Telecomu i BH Telecom ne mora da ga mijenja, ukoliko se operator ne saglasi sa RIP-om, nije ispunio zahtjev ni za početak pregovora o interkonekciji niti za uspostavljanje interkonekcije, a ukoliko se pak saglasi, dolazi na kraju na red testiranje, koje uključivanjem neadekvatnih testova stvara operatoru situaciju kakvu je imao Telemach, a to je da su potrebni mjeseci da se testiranje prođe;
- da je Telemach je na kraju uspješno prošao testiranje ali tako što je imao dodatne troškove pri kupovini ili privremenom iznajmljivanju zastarjele opreme; poređenja radi, isti proces testiranja povezanih društava u Sloveniji sa Telekomom Slovenije trajao je 4 dana, a povezanih društava u Srbiji sa Telekomom Srbije 9 dana (sa istom opremom na strani Telemach-a), dok je u slučaju BH Telecoma taj proces trajao 5 mjeseci; proces interkonekcije sa gospodarskim subjektima Mtel i HT Mostar je trajao manje od 2 sedmice obzirom da isti nisu tražili testiranja koja su neprimjenjiva za prometne slučajeve i tehnologiju Telemacha i svih drugih alternativnih operatera;
- da je BH Telecom imao problem da realizuje link prema Alipašinom polju, a koji je tražen još putem Zahtjeva za interkonekciju; do današnjeg dana isti još nije realiziran pa signalizacija i dalje ide po jednom signalizacijskom linku (link Bašćaršija); navedeno predstavlja veliko ugrožavanje servisa u slučaju otkaza tog linka (otkaz kompletnog prometa), a što se i dogodilo u par navrata (prekid signalizacijskog linka koji je trajao 6 sati i 40 minuta) što se manifestiralo negativno na krajnje pretplatnike u nemogućnosti pozivanja između dviju mreža;
- da operatori BH Telecomu prilično skupo plaćaju jednokratnu naknadu za uspostavu linka i najma samog voda prema cijenama koje su definirane još 2003. godine (Cijena sukladno s Pravilom 20/2003 o utvrđivanju graničnih cijena iznajmljenih vodova u Bosni i Hercegovini i Graničnim cijenama standardnih usluga interkonekcije) kao i daljnju mjesečnu naknadu za održavanje svakog E1 linka; cijene su od 2003. godine značajno snižene, međutim Telemach i dalje plaća po cijenama iz 2003. godine;
- da je prvo povećanje traženih kapaciteta uslijedilo 11.1.2013. godine iako je gospodarski subjekt BH Telecom na urgenciju RAK-a dopisom od 7.12.2012. potvrdio da će kapacitete podići za 3E1 još 15.12.2012. godine; i u ovom trenutku Telemach ima zahtjev za podizanje kapaciteta interkonekcije prema BH Telecomu koji također nije ispunjen i umjesto traženog kapaciteta od BH Telecoma se nudi trećina istog;
- da je nakon jednostranog gašenja interkonekcijskog linka gospodarskog subjekta Aneks (preko kojeg je do tog trenutka BH Telecom usmjeravao pozive iz inostranstva na Telemach) Telemach-ov zahtjev bio da se promet preusmjeri izravno na Telemach uspostavom međunarodnog voda kojeg je BH Telecom zahtijevao ili putem tranzita tada novospojenog interkonekcijskog partnera HT Mostar;
BH Telekom je odmah 18.1.2013. godine kad je Aneks u 16:00 sati ugašen Podnositelju zahtjeva ponudio aneks ugovora za međunarodni promet u kojem piše da aneks vrijedi od 1.7.2013. godine što nije pomoglo da se riješi problem nemogućnosti uspostave poziva korisnicima u period od 18.1-24.1.2013. godine koliko je trebalo vremena gospodarskom subjektu BH Telecom da prerutira promet na svog preferiranog partnera Europronet;
- da je *bundling* vladajućih sudionika na tržištu je nezakonit po pravu konkurencije; praksa pakovanja dva ili više različitih proizvoda zajedno i naplata jeftinijih cijena za paket u odnosu na sastavne dijelove je zabranjena za vladajuće sudionike, uslijed činjenice da su oni u stanju da koriste svoj vladajući položaj na jednom tržištu radi ostvarivanja nedozvoljene konkurencijske prednosti na drugom; na taj način vladajući sudionik prenosi svoj vladajući položaj, odnosno preljeva svoju snažnu tržišnu poziciju sa tržišta na kojem dominira na

konkurentna tržišta; u više slučajeva, Europska Komisija i tijela za zaštitu konkurencije država članica su potvrdile ovakav stav;

- značajna razlika u odnosu na druge operatere u regiji koji paketiraju usluge vezano za IPTV, jeste što svi takvi operateri segmentiraju korisnike na isti način u okviru raznih paketa TV kanala koji ostvaruju pozitivnu neto maržu, što omogućava profitabilno poslovanje; jedino je BH Telecom svih svojih 160 TV kanala upakovao u jedan osnovni pay-TV paket čime je na tržištu ponudio uslugu koja ne može imati pozitivnu izravnu maržu; BH Telecom dodatnu uslugu IPTV praktično nudi korisnicima besplatno, uz dodatni značajni popust na usluge u kojima je vladajući (fiksna i mobilna telefonija).

Konkurencijsko vijeće je prema stanju spisa procijenilo da neće biti u mogućnosti donijeti konačno rješenje u roku od 4 mjeseca od dana donošenja Zaključka, kako je propisano člankom 41. stavak (1) točka c) Zakona, obzirom da će za utvrđivanje činjeničnog stanja i ocjenu dokaza biti neophodno prikupiti dodatne podatke i izvršiti analize.

Imajući u vidu naprijed navedene činjenice, kao i činjenicu da se u predmetnom slučaju radi o osjetljivim tržištima, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da je rok za donošenje konačnog rješenja po Zaključku koji se odnosi na utvrđivanja kršenja članka 10. stavak (2) Zakona potrebno produžiti za dodatna 3 (tri) mjeseca u smislu članka 41. stavak (2) Zakona. Tako je dana 18.12.2014. godine na 102. (stotinudrugoj) sjednici donijelo Zaključak o produljenju roka za donošenje rješenja broj: 06-26-2-012-23-II/14 koji je dostavljen stranama u postupku isti dan aktom broj: 06-26-2-012-23-II/14, odnosno aktom broj: 06-26-2-012-25-II/14

4. Usmena rasprava

Budući da su u postupku stranke sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo i održalo, u skladu sa članom 39. Zakona, usmenu raspravu dana 23.12.2014. godine (zapisnik broj: 06-26-2-012-30-II/14) te je tom prilikom strankama ostavljen dodatni rok za dostavu određenih pojašnjenja materijala i dokumentacije.

Tom prilikom gospodarski subjekt BH Telecom je priložio dva dokumenta i to Dopunu izjašnjenja na Zahtjev Podnositelja zahtjeva (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-28-II/14) kao i Kvartalni uporedni podatci tržišta elektronskih komunikacija (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-29-II/14), koji čine sastavni dio sačinjenog Zapisnika sa usmene rasprave.

Konkurencijsko vijeće je uvidom u prikupljenu dokumentaciju ocijenilo potrebnim da se izvrši dodatno pojašnjavanje određenih navoda pa je tako zakazalo i održalo drugu usmenu raspravu dana 08.04.2015. godine (zapisnik broj: 06-26-2-012-66-II/14).

Gospodarski subjekt BH Telecom je tom prilikom priložio dokument Očitovanje na podneske Podnositelja zahtjeva (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-65-II/14) dok je Podnositelj zahtjeva priložio Dopunu troškovnika i Očitovanje na podneske gospodarskog subjekta BH Telecom (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-64-II/14), koji čine sastavni dio sačinjenog Zapisnika sa druge usmene rasprave.

U ostavljenim rokovima Podnositelj zahtjeva je dana 30.12.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-33-II/14, dana 06.02.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-46-II/14 i podneskom broj: 06-26-2-012-47-II/14 te dana 13.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-67-II/14 dostavio određena pojašnjenja i dokumentaciju koja u bitnom sadrži sljedeće:

- da je da datum početka testiranja za 7 dana pomjeren zbog razloga na strani Podnositelja zahtjeva te su testiranja završena u devetom mjesecu;
- da je Podnositelj zahtjeva odustao od obraćanja RAK –u u fazi uspostave interkonekcije te da se istom intenzivno počeo obraćati nakon uspostave interkonekcije zbog nedovoljnih

interkonekcijskih kapaciteta nastalih kašnjenjem u uspostavi interkonekcije i insistiranjem privrednog subjekta BH Telecom na zadržavanju kapaciteta koji su traženi u inicijalnom zahtjevu za interkonekciju (ne uzimajući u obzir kašnjenje u fazi uspostave interkonekcije i potrebu za povećanjem prometnih kapaciteta);

- da u trenutku uspostave interkonekcije Podnositelj zahtjeva s gospodarskim subjektom BH Telecom nije imao ugovorenu mogućnost tranzitiranja internacionalnih poziva u mrežu te da je isto vršeno preko operatera Aneks s kojim je došlo do jednostranog prekida s njihove strane; nakon toga Podnositelj zahtjeva je tražio od BH Telecoma da taj promet usmjeri izravno prema Podnositelju zahtjeva; pošto nije postojao aneks ugovora koji je to precizirao, a nakon što je Podnositelj zahtjeva dobio odgovor da tranzitiranja internacionalnih poziva nije moguće raditi izravno zatražio je od gospodarskog subjekta HT Eronet s kojima je u tom trenutku imao novouspostavljenu interkonekciju (uspostavljena dana 04.01.2013. godine) da odobri tranzitiranje tog prometa; gospodarski subjekt BH Telecom je vlastitim izborom izabrao gospodarski subjekt EuroproNet.; Podnositelj zahtjeva je imao ispunjene sve tehničke uvjete u trenutku podnošenja zahtjeva za rutiranje međunarodnog prometa preko gospodarskog subjekta HT Eronet;
- da je tijekom tranzitiranja internacionalnih poziva putem gospodarskog subjekta EuroproNet došlo do problema sa pozivima prema korisnicima Telemacha i to brojevima koji su bili proneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach (oko tisuću korisnika) u vremenskom razdoblju od 5 dana; takvi problemi nisu postojali dok je promet prema Podnositelju zahtjeva tranzitirao gospodarski subjekt Aneks;
- da gospodarski subjekt BH Telecom, prema izvješću iz 2014. godine, bilježi konstantan rast korisnika na mobilnoj, IPTV i broadband usluzi te gubitak korisnika u fiksnoj telefoniji;
- da je Podnositelj Zahtjeva u inicijalnom Zahtjevu tražio dva signalizacijska linka (jedan prema centrali Bašćaršija, drugi prema centrali Alipašino polje) što je standard i interkonekciji i kao takav predviđen RIP dokumentom BH Telecoma; BH Telecom je imao problem da realizira link prema Alipaštinom polju te isti niti do danas nije realiziran te signalizacija i dalje ide prema jednom linku, a što izaziva ugoržavanje servisa i u par navrata i otkaz cijelog prometa; rutiranje gospodarskog subjekta ide preko sva tri raspoloživa linka (centrale Bašćaršija, Alipašino i MNCS2) dok BH Telecom ne vrši rutiranje preko trećeg linka MNCS2; za prvi link Podnositelj zahtjeva je saznao da se nalazi u Zenici, a ne u Sarajevu po vlastitom odabiru gospodarskog subjekta BH Telecom;
- da je došlo do uspješne uspostave dva signalizacijska linka između Podnositelja zahtjeva i gospodarskog subjekta BH Telecom;
- da Podnositelj zahtjeva zbog gospodarskog subjekta BH Telecom plaća 300% skuplje (TDM opremu) nego što bi imao uz korištenje IP tehnologije;
- da je Podnositelj zahtjeva za potrebe vršenja traženih testova (End to end ISUP testova: Q.788, procedura 2) morao da obezbijedi poseban uređaj što je nepotrebno jer Telemach neće u svojoj mreži imati ISDN servis, čemu su ovi testovi namijenjeni što je primjer diskriminatorne primjene RIP dokumenta jer se inzistira na nepotrebnom testu dok se Telemachu ne obezbjeđuju dva signalizacijska voda jer za istim, navodno, ne postoji potreba; Podnositelju zahtjeva nisu poznati problemi vezani uz komunikaciju između korisnika Telemacha i BH Telecoma u smislu testova ISDN all the way Q.788 obzirom da Telemach do danas nema nijednog korisnika ISDN na svojoj mreži pa samim tim komunikacija koja je predviđena testiranjem nije bila moguća;
- da gospodarski subjekt BH Telecom ne postupa u skladu sa RIP dokumentom jer članak 28. propisao: „*Signalizacijsko povezivanje sa sustavima Operatora ostvaruje se putem signalizacijskih veza sa minimalno dvije signalizacijske pristupne točke u signalizacijskoj mreži BH Telecoma na nacionalnoj razini.*“
- da je gospodarski subjekt BH Telecom odbijao da izda suglasnost na postavljanje nove infrastrukture pravdajući činjenicom da je prethodne godine i na drugom mjestu postavljena nelegalna infrastruktura;
- da u svezi vezne prodaje ako bi korisnik kupovao samo usluge fiksne telefonije i Interneta gospodarskog subjekta BH Telecom koje su ponuđene u paketu Moja TV Full+ platio bi 44,08 KM dok usluga paketa košta 45,43, odnosno za dodatnih 1,35 KM korisnik dobija preko 160

TV kanala, 30 radio kanala. TimeShift TV, elektronski programski vodič, MojaTV igrice te web pristup putem TV prijemnika koji se samostalno nudi po cijeni od 22,23 KM

U ostavljenim rokovima gospodarski subjekt BH Telecom je dana 30.12.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-34-II/14, dana 10.02.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-49-II/14, a zatim i dana 13.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-68-II/14 dostavio određena pojašnjenja i dokumentaciju koja u bitnom sadrži sljedeće:

- da je RIP dokument mijenjan više puta od objave (od 2006. godine) ali da suštinskih nije bilo nikakvih izmjena;
- da **su aktivnosti** i rokovi u procesu realizacije interkonekcije definirani RIP dokumentom; RAK je 07.12.2010. godine usvojio novo Pravilo o interkonekciji 51/2010 kojim je dodatno pojašnjen postupak u slučaju probijanja rokova za realizaciju interkonekcije i načinu rješavanja spornih situacija prilikom uspostavljanja interkonekcije pa je shodno navedenom RAK naložio i dao suglasnost na dopunu RIP dokumenta BH Telecoma (članak 17. RIP dokumenta);
- da se iz analize odredbi 31. i 32. RIP dokumenta može ustanoviti da će BH Telecom obezbjediti dva signalna 64 kbit/s voda kao dio E1 vodova između svake točke interkonekcije i svake točke pristupa ukoliko promet po jednom signalnom linku prelazi 0,2 Erlanga; Telemach nije u podnesenom Zahtjevu u spornom razdoblju nije tražio 2 signalna voda niti je jedan operater izuzev Telemacha do sada tražio 2 signalna linka; dana 14.11.2014. godine je stigao zahtjev Telemacha za instalaciju drugog signalnog linka, BH Telecom je dana 19.12.2014. godin e-mailom predložio dva načina realizacije signalnog linka (22.12.2014. godine putem pošte), dana 24.12.2014. godine stigao je odgovor u kojem gospodarski subjekt Telemach pristaje na realizaciju drugog signalnog linka preko STP Zenica; dana 16.02.2015. godine održan je sastanak predstavnika gospodarskih subjekata Telemach i BH Telecom tokom kojeg je dogovorena realizacija dodatnog optičkog prenosnog puta preko kojeg će se realizirati drugi signalni link kao i da će se postojeći prijenosni kapaciteti ravnomjerno rasporediti preko dva odvojena prenosna optička puta; iako je trošak od 5.093,23 KM za izgradnju novog optičkog prenosnog sustava bez PDV-a prvobitno bio na strani Podnositelja zahtjeva strane su naknadnim dogovoranjem prihvatile podjelu troškova; dana 24.03.2015. godine obezbjeđen je novi optički prenosni put za realizaciju drugog signalnog voda čije je podizanje bilo planirano za 07.04.2015. godine;
- da je gospodarski subjekt Telekabel d.o.o. Zenica uputio zahtjev 06.09.2012. godine za izdavanje suglasnosti ali je isti odbijen iz razloga što su u toku bili postupci pokrenuti pred inspekcijskim organima i tužilaštvom te se čekalo okončanje tih postupaka. Isti gospodarski subjekt se nakon toga obratio Direkciji Zenica i zatražio uslovnu suglasnost navodeći da nije imao informaciju da tom trasom prolaze vodovi gospodarskog subjekta BH Telecom; u međuvremenu se pojavio gospodarski subjekt Telemach koji je upoznao gospodarski subjekt BH Telecom da će ubuduće nastupati kao pravni sljedbenik gospodarskog subjekta Telekabel nakon čega je izdata Suglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 od 20.11.2012. godine prema operatoru Telekabel d.o.o. Zenica; navedeni gospodarski subjekt se nikada nije obratio gospodarskom subjektu BH Telecom sa zahtjevom za izdavanje suglasnosti na lokaciji Mošćanica pa je tako gospodarski subjekt BH Telecom, obzirom da je gospodarski subjekt Telekabel nezakonito i nelegalno položio kapacitete na lokaciji Mošćanica istog prijavio nadležnim inspekcijskim organima; Podnositelj zahtjeva do momenta podnošenja Zahtjeva za pokretanjem postupka nije izvršio izmještanje nelegalno izgrađenih kapaciteta na navedenoj lokaciji niti je za isto pribavio odobrenje za građenje za lokaciju na kojoj se izmještanje vrši što predhodi postupku izmještanju izgrađenih telekom kapaciteta;
- da proces uspostavljanja troškovnog računovodstva i računovodstvenog odvajanja još uvijek nije realiziran i isti ovisi od aktivnosti i odluka Regulatorne agencije za komunikacije; kao vertikalno integrirani gospodarski subjekt računovodstvo ne vodi odvojeno prihodovnu i rashodovnu strukturu po pojedinim vrtama usluga; u strukturi svih troškova sudjeluju svi ovisni troškovi koje BH Telecom kao grupacija plaća zajednički za sve usluge i servise koji su

u ponudi BH Telecoma te da udio prihoda od Moja TV u ukupnom prihodu gospodarskog subjekta BH Telecom iznosi 7,6% .;

- da osnovni paket fiksne telefonije samostalno uključuje pretplatu koja košta 12,82 i uključuje 150 minuta poziva prema fiksnoj mreži BHT (plus priključak);
- da samostalna usluga Moja TV košta 19 KM i uključuje oko 154 kanala te da je broj kanala podložan promjeni; 12,71 KM su programski (fixni) troškovi po pretplatniku što je podatak iz 2013. godine; naknadno je dolazilo do smanjenja troškova kako je rastao broj korisnika;
- sa samostalno pružanje Internet usluga košta 17 KM (5 Mb);
- da postoje dva paketa koja uključuju fiksnu telefoniju i Moja TV i to: cijena od 22,5 KM uključuje set TV kanala (oko 150) i uključuje 1500 minuta za pozive prema svim fiksnim mrežama u BiH pri čemu se naplaćuje samo naknada za uspostavu poziva; drugi paket Duo je paket Moja TV phone koji košta 25 KM te uključuje neograničen promet prema fiksnoj mreži BHT i 150 kanala (postoji mogućnost pozivanja jednog broja iz mobilne mreže BH Telecom sa oko 50% nižom cijenom minute nego što je to standardna cijena); sve cijene bez PDV-a; za paket na ugovor od 24 mjeseca se ne plaća naknada od 10 KM mjesečno za korištenja opreme koja je potrebna za realizaciju usluge;
- da postoji na ponudi više *triple play* paketa, odnosno paketa koji uključuju fiksnu telefoniju + Moja TV + Internet; najpovoljniji takav paket košta 39 KM, zatim postoji paket od 51 KM (razlika drugog paketa u odnosu na prvi je da prvi uključuju 1500 minuta za pozive prema fiksnim mrežama u BiH i naplatom za uspostavu poziva, a paket od 51 KM uključuje neograničen promet dok je brzina Interneta ista (5 Mb); svi paketi imaju opciju trajanja na neodređeno i trajanja od minimalno 24 mjeseca (kada se ne naplaćuje korištenje opreme).

5. Prikupljanje podataka od trećih osoba

Tijekom postupka radi utvrđivanja svih mjerodavnih činjenica u smislu odredbe članka 35. stavak (1) točka a) i c) Zakona, Konkurencijsko vijeće je prikupljalo podatke i dokumentaciju i od drugih institucija i gospodarskih subjekata koji nisu stranke u postupku.

Konkurencijsko vijeće je tako dana 15.01.2015. godine uputilo akte broj: 06-26-2-012-38-II/14 i broj: 06-26-2-012-39-II/14 gospodarskim subjektima Mtel a.d. Banja Luka i JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar kao i Regulatornoj agenciji za komunikacije dana 29.01.2015. godine aktom broj: 06-26-2-012-44-II/14 kojim su zatražene određeni podatci i informacije.

Tako je dana 29.01.2015. godine gospodarski subjekt Mtel a.d. Banja Luka dostavio tražene informacije i pojašnjenja podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-41-II/14 u kojem se, između ostalog navodi:

- da se za sve alternativne operatere vrše ista testiranja (između ostalog i END TO END ISUP testovi po Q.788 standardima); testovi su propisani važećim RIP dokumentom gospodarskog subjekta Mtel te u praksi nije bilo odstupanja od propisanih testiranja kao i
- da gospodarski subjekt Mtel odobrava proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta na osnovu planova proširenja koje operater dostavlja kvartalno, a shodno odredba RIP dokumenta.

Gospodarski subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar je dana 07.02.2015. godine dostavio tražene informacije podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-45-II/14 u kojem se, između ostalog navodi:

- da se testovi rade prema Q 782 (1988) i Q 784.1 (7/96) sukladno važećem RIP dokumentu te se ne odstupaju u provođenju testiranja kao i
- da se planiranje i naručivanje kapaciteta provodi prema RIP dokumentu.

Regulatorna agencija za komunikacije je dana 09.02.2015. godine dostavila tražene informacije podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-48-II/14 u kojem se, između ostalog navodi da je na dan 30.09.2014. godine bilo 13 korisnika za obavljanje Dozvole za obavljanje djelatnosti davatelja fiksnih javnih telefonskih usluga (od čega 3 operatera u 2014. godini nisu pružali usluge priključaka fiksne telefonije vlastitim korisnicima) i 3 korisnika Dozvole za javnog operatera fiksne telefonije.

6. Mjerodavno tržište

Sukladno članku 3. Zakona i čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta mjerodavno tržište se određuje kao tržište određenih proizvoda koji su predmet obavljanja djelatnosti gospodarskih subjekata na određenom zemljopisnom području.

Prema odredbi članka 4. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uvjetima, imajući u vidu posebno njihove bitne karakteristike, kvalitetu, uobičajenu namjenu, način uporabe, uvjete prodaje i cijene.

Prema odredbi članka 5. Odluke o utvrđivanju mjerodavnog tržišta, mjerodavno zemljopisno tržište obuhvata cjelokupan ili značajan dio teritorija Bosne i Hercegovine na kojoj gospodarski subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini mjerodavnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uvjetima i koji to tržište bitno razlikuju od uvjeta konkurencije na susjednim zemljopisnim tržištima.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u predmetnom postupku postoje dva mjerodavna tržišta proizvoda i to:

- tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma kao i
- tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima.

Mjerodavnim tržištem u zemljopisnom smislu utvrđeno je tržište Federacije Bosne i Hercegovine obzirom da gospodarski subjekt BH Telecom pruža usluge interkonekcije na sopstvenu fiksnu mrežu te posjeduje mrežnu infrastrukturu na području Federacije Bosne i Hercegovine putem koje na ovom tržištu pokriva oko 95% domaćinstava.

Slijedom navedenog, mjerodavna tržišta predmetnog postupka su utvrđena kao tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma i tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima na području Federacije Bosne i Hercegovine.

7. Nastavak postupka sukladno pravnim shvatanjima i primjedbama iz Presude Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine

Presudom Sudu Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine uvažena je tužba gospodarskog subjekta Telemach Rješenje Konkurencijskog vijeća 06-26-2-012-75-II/14 dana 10.09.2015. godine poništeno i predmet vraćen Konkurencijskom vijeću na ponovno odlučivanje.

U obrazloženju navedene Presude se navodi da je Sud ocijenio da se u obrazloženju osporenog Rješenja ne daju valjani razlozi, odnosno obrazloženje za utvrđivanje nepostojanja zlouporabe vladajućeg položaja na tržištu. Članak 200. stavak 2. Zakona o upravnom postupku BiH propisuje sastav obrazloženja rješenja, a osporeno Rješenje prema stavu Suda BiH nema niti jedan razlog koji bi opravdao odluku iz izreke Rješenja. Isti se poziva isključivo na protok roka iz članka 41. Zakona o konkurenciji.

S tim u svezi, Sud nalaže Konkurencijskom vijeću da u ponovnom postupku pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje u rokovima propisanim zakonom i meritorno odluči o tužiteljevom zahtjevu.

Obzirom na protek vremena od dana podnošenja Zahtjeva Konkurencijsko vijeće je dana 02.03.2017. godine zatražilo od gospodarskog subjekta Telemach da se očituje da li ostaje kod podnesenog

Zahtjeva, odnosno da li je gospodarski subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo i dalje zainteresiran za vođenje postupka.

Istoga dana zatraženo je i od gospodarskog subjekta BH Telecom da se očituje na navode iz Presude. Gospodarski subjekt BH Telecom je dana 10.03.2017. godine podneskom broj: 06-26-2-012-88-II/14 dostavio traženo.

Gospodarski subjekt BH Telecom u svom očitovanju naveo je, između ostalog, da Konkurencijsko vijeće ima zakonsko pravo da ne donese rješenje te da se može djelimično složiti sa stavom Suda BiH da pobijano Rješenje ne sadrži razloge koji bi pravdali odluku Konkurencijskog vijeća.

Konkurencijsko vijeće je dana 13.03.2017. godine zaprimilo podnesak gospodarskog subjekta Telemach broj: 06-26-2-012-89-II/14 u kojem se, između ostalog, navodi da „ Podnositelj zahtjeva u cijelosti ostaje kod navoda koje je iznio tokom postupka“ ističući dalje da „ okolnosti koje su dovele do pokretanja postupka stoje i dalje sa promjenom jedino u odnosu na točku 5.1. (otežavanje uspostavljanje interkonekcija) gdje su nesporna određena poboljšanja u odnosu na razdoblje 2014/2015, ali istovremeno i izbjegavanje gospodarskog subjekta BH Telecom da investira u suvremenu opremu potrebnu za interkonekciju svim operaterima, što i dalje stvara određene probleme u uspostavljanju potrebnih kapaciteta i kvalitete interkonekcije.“

Gospodarski subjekt Telemach tako smatra da i za točku Zahtjeva koja se odnosi na interkonekciju postoji potreba za utvrđivanje kršenja Zakona u proteklom razdoblju te obvezivanje gospodarskog subjekta BH Telecom na činjenja koja su od strane vladajućeg sudionika na tržištu nephodna da bi se postigla učinkovita konkurencija na tržištu.

U odnosu na ostale točke Zahtjeva, prema navodima gospodarskog subjekta Telemach, nije bilo suštinskih promjena u odnosu na razdoblje vođenja postupka.

8. Utvrđeno činjenično stanje

Nakon sagledavanja svih mjerodavnih činjenica, dokaza i dokumentacije dostavljene od stranke u postupku, kao i podataka kojima raspolaže Konkurencijsko vijeće, utvrđeno je slijedeće:

- Svi aspekti vezani za uspostavu interkonekcije između BH Telecoma kao vladajućeg operatera i Podnositelja zahtjeva (kao alternativnog operatera) su regulirani Referentnom interkonekcijskom ponudom za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma (u daljnjem tekstu: RIP dokument);
- Po svojoj pravnoj prirodi RIP predstavlja opće uvjete ugovora, sukladno važećem Zakonu o obligacionim odnosima te je sastavni dio svih ugovora koji su na temelju njega zaključeni;
- RIP donosi Uprava Dioničkog društva BH Telecom, a na temelju Statuta Dioničkog društva, te predstavlja jednostrani akt BH Telekoma na čiji sadržaj alternativni operateri ne mogu utjecati;
- RIP se donosi sukladno Zakonu o komunikacijama BiH, Odlukom o politici sektora telekomunikacija za razdoblje 2008-2012, Pravilom o interkonekciji RAK-a 51/2010, Dozvolom za javnog operatera fikne telefonije i Listom operatera sa značajnom tržišnom snagom;
- Predmet RIP-a je utvrđivanje uvjeta pod kojima BH Telecom nudi mogućnost za uspostavljanje i realizaciju interkonekcije mreža drugih operatera;
- RAK Pravilom o interkonekciji (broj 51/2010), propisuje opće uvjete koje RIP mora sadržavati bez konkretnih tehničkih detalja;

Prema RIP dokumentu BH Telecoma isti će nakon zaprimanja Zahtjeva za interkonekciju bez odlaganja pokrenuti postupak njegovog formalnog ispitivanja.

Ukoliko Zahtjev za uspostavu interkonekcije nije uredan BH Telecom će Operatora pismenim aktom pozvati da uredi Zahtjev u utvrđenom roku koji nije duži od 15 dana.

U roku od 7 dana od prijema urednog Zahtjeva BH Telecom ima obvezu započeti postupak pregovaranja o zaključivanju ugovora i ispitivanja tehničke mogućnosti realizacije. Rok za okončanje pregovora je 21 dan od dana utvrđenog u pismenom aktu i može biti produžen iz objektivnih razloga uz obostranu suglasnost strana.

U slučaju da strane ne okončaju pregovore u roku imaju pravo zatražiti rješenje spora od strane RAK-a.

Prema Dijelu 5 RIP dokumenta BH Telecom će obezbijediti dva signalna 64kbit/s voda, kao dio E1 vodova između svake točke interkonekcije i svake točke pristupa ukoliko saobraćaj po jednom signalnom linku prelazi 0,2 Erlanga. Ukoliko operater traži da mu se obezbijedi dodatni signalni link bez obzira na saobraćajne potrebe BH Telecom će ga obezbijediti sukladno tehničkim uvjetima i po posebnom ugovoru.

U članku 60. RIP dokumenta u Poglavlju II Uspostavljanje interkonekcije navedeno je u slučaju smetnji ili drugih tehničkih problema u mreži koje dovode do izbacivanja iz rada jedne ili više točaka interkonekcije ili interkonekcijskih linkova te eliminacije zagušenja u pristupnim komutacijama strane će međusobno surađivati u svrhu otklanjanja i lociranja takvih grešaka. Također, tamo gdje su trajno potrebni dodatni kapaciteti oni će biti obezbjeđeni u skladu sa procedurom obezbjeđenja kapaciteta, a ako je samo privremeno bit će predmet nadziranja i upravljanja mrežom, tj. privremenim prerutiranjima.

Prilog 4 RIP dokumenta Planiranje i naručivanje kapaciteta definira proces planiranja i naručivanja prijenosnih sistema interkonekcije, planove o broju E1 vodova za određeni kalendarski kvartal, planove o količini prometa te način na koji se dostavljaju narudžbe kapaciteta za interkonekciju.

Uz zahtjev za interkonekciju operator je dužan dostaviti šestomjesečni plan kapaciteta za interkonekciju, a nakon toga kvartalno dostavljati planove za sljedećih 6 mjeseci. Tehnička rješenja sukladno ovom planu počinju se pripremati nakon potpisivanja Ugovora o interkonekciji. U slučaju da operater isporuči veću količinu saobraćaja od planirane BH Telecom ne može garantovati dogovorenu kvalitetu usluga te tako operater samostalno i u potpunosti odgovara za neodgovarajuće dimenzioniranje interkonekcijskih vodova. Narudžbe kapaciteta moraju biti sukladne dostavljenim planovima.

Testiranje se izvodi u obimu i fazama utvrđenim u Prilogu 6 RIP dokumenta. Procedura povezivanja i testiranja traje najduže 30 dana od dana početka testiranja. Rok se može iz objektivnih razloga produljiti samo uz obostranu suglasnost strana u pisanoj formi kojom će se strane suglasno izjaviti da produljenje roka ne može predstavljati pravni temelj za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti.

End-to-end ISUP testovi po Q.788 standardu su propisani Prilogom 6. RIP dokumenta i kao takvi predstavljaju obvezu za sve operatere koji koriste usluge interkonekcije, iako alternativni operateri ne posjeduju ISDN tehnologiju te posljedično niti ISDN korisnike. Alternativni operateri, kako Podnositelj zahtjeva tako i ostali, rade po IP tehnologiji umjesto dosadašnje ISDN tehnologije.

Utvrđeno je također da:

- a) u svezi uspostave interkonekcije između strana u postupku:
  - da je nakon dostavljanja nepotpunog Zahtjeva za interkonekciju gospodarski subjekt BH Telecom (07.02.2012. godine) u dva navrata i to dana 20.02.2012. godine i dana 14.03.2012. godine uputio gospodarskom subjektu Telemach pozive da uredi Zahtjev za interkonekciju;

- dana 02.03.2012. godine gospodarski subjekt BH Telecom je zaprimio Odgovor Podnositelja zahtjeva u kojem su dostavljeni traženi podatci;
- da je BH Telecom prihvatio Zahtjev za interkonkciju i o tome dana 28.03.2012. godine pismenim putem obavijestio gospodarski subjekt Telemach čime je odredio početak pregovora za 26.03.2012. godine;
- da je dana 27.03.2012. godine gospodarski subjekt BH Telecom uputio svojoj nadležnoj službi nalog za ispitivanje tehničke mogućnosti (a zatim i 24.04.2012. godine nalog za uspostavu 4xE1 linka za potrebe realizacije testiranja usluga interkonekcije sa operaterom Telemach);
- Ugovor o interkonekciji je stupio na snagu nakon obostranog potpisivanja dana 23.04.2012. godine;
- da je gospodarski subjekt BH Telecom dana 24.04.2012. godine obavijestio gospodarski subjekt Telemach da je uspostava 4 x E1 linka za potrebe realizacije usluge interkonekcije planirana za 27.04.2012. godine, a početak testiranja interfejsa, sukladno sa RIP dokumentom, planiran za 03.05.2012. godine;

U razdoblju od 21.05.2012. godine do 25.06.2012. godine povezivanje gospodarskog subjekta Telemach na SS Alipašino polje nije moglo realizirati zbog problema na fizičkom nivou na strani gospodarskog subjekta Telemach te zbog hardverskog problema na jednom 2Mbps sistemu također na strani gospodarskog subjekta Telemach. Nakon što je na opremi gospodarskog subjekta Telemach izvršena neophodna rekonfiguracija i zamjena opreme, stvoreni su uvjeti za početak testiranja signalizacije nivoa 4 - po preporuci Q.784.

Dana 27.06.2012. godine ostvarena prva govorna veza prema gospodarskom subjektu Telemach. Gospodarski subjekt BH Telecom je započeo testiranja sa svoje strane te je dana 03.07.2012. godine Podnositelj zahtjeva je ostvario prvu govornu vezu prema gospodarskom subjektu Telemach što je bio preduvjet za nastavak testiranja; Telemach nije uspješno izvršio izvođenje End-to-end ISUP testove po Q.788 standardu te je obavijestio BH Telecom da je preuzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sustava koja bi trebala trajati 2-5 radnih dana kada se može nastaviti sa testovima.

Dogovoreni datum za početak testiranja nezvanično je pomjeren na 12.06.2012. godine obzirom da su suradnici Podnositelja zahtjeva zaduženi za testiranje signalizacije mogli biti na raspolaganju samo u tom terminu.

Suglasnost o produljenju roka testiranja potpisana je dana 19.07.2012. godine od strane Željka Batistića za Podnositelja zahtjeva te dana 26.07.2012. godine od strane Elvidina Kovača za gospodarski subjekt BH Telecom. Razlog drugog odlaganja bio je kvar mjernog instrumenta na strani gospodarskog subjekta BH Telecom te je nakon uklonjenog problema završeno testiranje signalizacije po proceduri nivoa 2 i nivoa 3.

Strane su se navedenom Suglasnošću složile da će proces testiranja, sukladno sa RIP dokumentom BH Telecoma, biti okončan u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja iste i da ovo produljenje roka ne može predstavljati pravni temelj za pokretanje bilo kakvog spora u budućnosti sa bilo koje strane.

- da testiranja nisu završena ni u naknadnom roku od 30 dana zbog nemogućnosti Podnositelja zahtjeva da u datom roku izvrši testiranje po End-to-end all the way ISDN testovi po Q.788 standardu; obzirom da Podnositelj zahtjeva ne posjeduje tehnologiju za ovakve testove, morao je iznajmiti staru centralu kako bi uspješno prošao ovaj test;

- da su testiranja uspješno okončana dana 04.09.2012. godine, odnosno 11.09.2012. godine, a od 19.09.2012. godine do 25.09.2012. godine obavljani su testovi rutiranja sukladno Prilogu 6. RIP dokumenta koji su uspješno okončani dana 26.09.2012. godine; Podnositelj zahtjeva je dana 05.10.2012. godine poslao gospodarskom subjektu BH Telecom urgenciju u svezi okončanja svih aktivnosti (način obračuna poziva) prema RIP dokumentu i uspostave interkonekcije;
- dana 10.10.2012. godine gospodarski subjekt BH Telecom je svojoj Direkciji BH Line uputio Nalog za realizaciju usluge uspostave interkonekcijskog linka i usluga interkonekcije sa gospodarskim subjektom Telemach pri čemu su tačke interkonekcije tranzitna komutacija SS Bašćaršija 2xE1 i SS Alipašino polje 2xE1 te jedan signalni vod; dana 11.10.2012. godine uspostavljena je interkonkēcija.
- da su dana 29.01.2015. godine gospodarski subjekt Mtel a.d. Banja Luka (podnesak broj: 06-26-2-012-41-II/14), a zatim dana 07.02.2015. godine i gospodarski subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar (podnesak broj: 06-26-2-012-45-II/14) na upit Konkurencijskog vijeća dostavili informacije i pojašnjenja u svezi primjene interkonekcijskih testova u kojim se, između ostalog, navodi da se za sve alternativne operatere vrše ista testiranja (između ostalog i END TO END ISUP testovi po Q.788 standardima) te da su testovi propisani važećim RIP dokumentom gospodarskog subjekta Mtel kao i da u praksi nije bilo odstupanja od propisanih testiranja, odnosno u podnesku gospodarskog subjekta subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar da se testovi rade prema Q 782 (1988) i Q 784.1 (7/96) sukladno važećem RIP dokumentu te se ne odstupa u provođenju testiranja.

b) u svezi izdavanja suglasnosti za izgradnju mreže

- da je gospodarski subjekt Telekabel d.o.o. Zenica dana 06.09.2012. godine uputio zahtjev privrednom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica za izdavanje suglasnosti za izgradnju CATV mreže u općini Kakanj nakon čega je gospodarski subjekt BH Telecom odgovorio dana 18.09.2012. godine da ne može izdati traženu suglasnost obzirom da je Telekabel na lokaciji Mošćanica u općini Zenica tokom 2011. godine izvodio građevinske radove na polaganju svoje infrastrukture za koje nije nikad (ni prije, a ni poslije) tražio suglasnost gospodarskog subjekta Bh Telecom; tom prilikom su sporni radovi izvođeni na dužini od nekoliko stotina metara tokom kojih su instalacije gospodarskog subjekta Telekabel polagana u isti rov kao i instalacije gospodarskog subjekta BH Telecom tj. izravno iznad istih pri čemu je gospodarskom subjektu BH Telecom onemogućen nesmetani pristup vlastitim instalacijama; za navedene radnje pokrenuti su postupci pred inspekcijskim organima i tužilaštvom te sve dok se navedene nepravilnosti ne otklone BH Telecom „nije u mogućnosti izdati traženu suglasnost;
- da se gospodarski subjekt Telekabel d.o.o. Zenica dana 21.09.2012. godine ponovo obratio gospodarskom subjektu BH Telecom za izdavanje uvjetne suglasnosti, da gospodarski subjekt Telekabel na lokaciji Mošćanica u dogovoru sa ovlaštenim osobama gospodarskog subjekta BH Telecom iznađe rješenje za izmještanje spornog kabela o svom trošku te da Telekabel nije imao informaciju da tom trasom prolaze vodovi gospodarskog subjekta BH Telecom kao i da će izmještanje trase biti u ugovorenom roku;
- da je dana 17.10.2012. godine BH Telecom uputio dopis gospodarskom subjektu Telekabel d.o.o. Zenica u svezi ponovljenog zahtjeva za izdavanje uvjetne suglasnosti za izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce – Poveznice – Kakanj da ne može dati uvjetnu suglasnost obzirom da je pokrenut postupak kod nadležnih organa zbog ranije izvođениh radova koji su ugrozili kapacitete gospodarskog subjekt BH Telecom te zbog nepoštivanja

propisa o građenju kao i da se suglasnost ne može izdati sve do okončanja pokrenutog postupka;

- da je dana 20.11.2012. godine izdata Suglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 operatoru Telekabel d.o.o. Zenica na izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce – Poveznice – Kakanj;
  - da je dana 11.12.2012. godine gospodarski subjekt Telemach uputio tri zahtjeva za izdavanje suglasnosti gospodarskom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica radi izgradnje CATV mreže u općini Visoko (različita naselja općine Visoko);
  - da se gospodarski subjekt BH Telekom očitovao gospodarskom subjektu Telemach na traženi zahtjev dana 28.12.2012. godine navodeći da su uvidom na terenu utvrdili da je mreža gospodarskog subjekt Telemach već izgrađena te da iz navedenog razloga ne mogu izdati suglasnost obzirom da se zahtjev prilaže za građenje, a ne uzgrađene objekte (na sva tri zahtjeva uslijedio je isti odgovor);
  - da je dana 11.09.2013. godine gospodarski subjekt Telemach uputio gospodarskom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica zahtjev za izdavanje suglasnosti za izgradnju mreže na području općina Kakanj i Visoko (dva zahtjeva);
  - da se gospodarski subjekt BH Telekom očitovao na tražene zahtjeve dana 10.10.2013. godine navodeći da su zaposlenici gospodarskog subjekta BH Telecom izašli na lice mjesta kako bi provjerili stanje na terenu i tom se prilikom uvjerali da je gospodarski subjekt Telemach već započeo sa izvođenjem građevinskih radova za koje je tražio suglasnost, a gdje postoje značajni kapaciteti gospodarskog subjekta BH Telecom; obzirom da je davanje suglasnosti proces koji se trebao obaviti prije izvođenja građevinskih radova, prema navodima iz dopisa, gospodarski subjekt BH Telecom je odbio izdati traženu suglasnost.
- c) u svezi povećanja interkonekcijskih linkova gospodarskog subjekta Telemach
- da zahtjev za uspostavu drugog signalizacijskog linka Podnositelj zahtjeva nije tražio u inicijalnom zahtjevu za uspostavu interkonekcije 2012. godine nego u studenom, odnosno prosincu 2014. godine;
  - da je dana 19.10.2012. godine (a zatim i urgencijom dana 22.11.2012. godine) gospodarski subjekt Telemach uputio gospodarskom subjektu BH Telecom zahtjev za proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta u kojem se navodi da su već ranije upoznati od strane BH Telecom da se prva proširenja ne mogu očekivati prije 11.01.2013. godine tumačeći da RIP dokument nije definirano da se ne mogu dobiti novi kapaciteti u toku utvrđenog kvartala ukoliko za istim postoji potreba već da će strane sarađivati u upravljanju i eliminaciji zagušenja u pristupnim komutacijama;
  - da je dana 07.12.2012. godine RAK uputio akt broj 05-29-3000-6/12 *Proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta* gospodarskom subjektu Telemach kao odgovor na zahtjev istog od 01.11.2012. godine (kao i urgenciju od 29.11.2012. godine) da RAK posreduje u rješavanju problema nemogućnosti dobijanja interkonekcijskih linkova na tranzitnim centralama BH Telecoma SS Bašćaršija i SS Alipašino polje.
U međuvremenu RAK je zatražio i od gospodarskog subjekta BH Telecom očitovanje na navode gospodarskog subjekta Telemach na koji je odgovorio dana 05.12.2012. godine.
U aktu RAK-a se navodi da se kapaciteti obezbjeđuju sukladno Prilogu 4 RIP dokumenta, da je usluga interkonekcije realizovana 11.10.2012. godine kada je i počela razmjena prometa te da sljedeći kvartal počinje 11.01.2013. godine kada je BH Telecom i dužan obezbijediti nove kapacitete; da je, povodom žalbi gospodarskog subjekta Telemach na preopterećenost linkova koje je upućivao gospodarskom subjektu BH Telecom, analizom utvrđeno da Telemach nije

optimalno i ravnomjerno rutirao promet prema mrežama gospodarskog subjekta BH Telecom, budući da je od ukupno dvije tačke pristupa ostvarene preko dvije komutacije gospodarski subjekt Telemach preko jedne komutacije rutirao svega 0,96 % ukupnog polaznog prometa iz mreže gospodarskog subjekta Telemach u mrežu gospodarskog subjekta BH Telecom, u mjesecu listopadu 2012. godine, dok je za mjesec studeni ovaj postotak iznosio 3,68%; navodi se da je: „*Evidentno neravnomjerno opterećenje linkova kojima je Telemach priključen na mrežu BH Telecoma, tako da se problem zagušenja kojeg navodi Telemach može riješiti i u okviru postojećih linkova, prerutiranjem prometa, što je odgovornost Telemacha, a ne BH Telecoma*“ te da RAK „*smatra da je BH Telecom dužan da omogući realizaciju interkonekcijskih kapaciteta sukladno procedurama definiranim u Prilogu 4, te da se raspodjela kapaciteta odvija sukladno objektivnim TDM kapacitetima komutacija BH Telecoma pri čemu BH Telecom treba da vodi računa i o planovima proširenja interkonekcijskih kapaciteta drugih operatora. U takvim uvjetima racionalno korištenje već postojećih kapaciteta predstavlja prvenstveno interes Telemacha.*“

- da se dana 11.01.2013. godine gospodarski subjekt Telemach obratio RAK tražeći intervenciju po pitanju proširenja interkonekcijskih kapaciteta; dana 21.01.2013. godine RAK je odgovorio dopisom Podnositelja zahtjeva zahtjevajući dodatne informacija o zauzetosti vodova; Podnositelj zahtjeva je na isti odgovorio dana 24.01.2013. godine navodeći da nakon dobijanja dodatnih 3xE1 linka raspoložu sa 7 E1 linkova (početno su imali 4 E1 linka) ali da u času najvećeg opterećenja imaju zauzetost od 211 govornih kanala što predstavlja iskorištenost od 97,7%;
- da je dana 20.03.2013. godine RAK odgovorio gospodarskom subjektu Telemach da je, prema informacijama gospodarskog subjekta BH Telecom, u tijeku ispitivanje kako bi se gospodarskom subjektu Telemach omogućilo iznajmljivanje 7 novih interkonekcijskih linkova te se po pitanju navedene problematike RAK više neće angažovati obzirom da je potrebno da obje strane poštuju uslove interkonekcije sukladno sa RIP dokumentom;
- da je gospodarski subjekt BH Telecom Podnositelja zahtjeva odgovorio aktom dana 29.03.2013. godine u kojem se, u bitnom, navodi da na komutaciji SS Alipašino polje nema mogućnosti za proširenje E1 linkova dok je na komutaciji SS Bašćaršija moguće izvršiti proširenje za 3 E1 linka te da „mogu pružiti dodatni 1 E1 linkom na komutaciji MNC SA2 čime se otvara mogućnost izravne realizacije međunarodnog prometa preko interkonekcijskih kapaciteta gospodarskog subjekta Telemach“; gospodarski subjekt je tom prilikom stekao ukupno 11 E1 vodova;
- da je dana 08.11.2013. godine gospodarski subjekt Telemach uputio gospodarskom subjektu BH Telecom narudžbenicu za realizaciju dodatnih 3 E1 linkova na koji je odgovoreno da je gospodarski subjekt BH Telecom u mogućnosti da istom omogući 2 E1 linka (navedeno proširenje je realizirano 09.01.2014. godine);
- da je dana 23.01.2014. godine gospodarski subjekt Telemach uputio gospodarskom subjektu BH Telecom narudžbenicu za realizaciju dodatnih 3 E1 linkova za naredni kvartal na koji je BH Telecom odgovorio 26.03.2014. godine ističući da iz tehničkih problema na strani gospodarskog subjekta Telemach nije bilo mogućnosti traženo proširenje izvršiti ranije te da je nakon otklanjanja istog traženo proširenje realizirano 26.03.2014. godine;
- da je u lipnju 2014 godine uslijedilo proširenje interkonekcijskih vodova za dodatna 3 E1 voda;
- da su strane potpisale Aneks 7 Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma čiji je predmet izmjena cijena interkonekcijskih usluga na temelju nove Referentne interkonekcijske

ponude za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecom d.d. Sarajevo broj: 00.1-10.3-10564/14-1 od 06.05.2014. godine koji se primjenjuje od 01.07.2014. godine;

- da gospodarski subjekt Telemach nije jedini interkonektovani operator na mreži gospodarskog subjekta BH Telecom, kao i to da su raspoloživi TDM portovi prema navodima iz raspoložive dokumentacije na pristupnim komutacijama gospodarskog subjekta BH Telecoma ograničeni;
- da se u podnescima gospodarskog subjekta Mtel a.d. Banja Luka i gospodarskog subjekta JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar navodi da se odobravanje proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta radi na temelju planova proširenja koje operater dostavlja kvartalno, a shodno odredba RIP dokumenata.

d) u svezi preusmjeravanja dolaznog međunarodnog saobraćaja:

- da gospodarski subjekt Telemach ne spori da BH Telekom ima pravo da izabere operatera preko kojeg će vršiti međunarodno tranzitiranje u mrežu lokalnog operatora ali je dužan uzeti u obzir i interese operatora u čiju mrežu se tranzitiranje vrši;
- da je gospodarski subjekt Telemach dana 10.01.2013. godine uputio molbu gospodarskom subjektu BH Telecom u svezi preusmjeravanja prometa koji potiče iz međunarodnih mreža prema krajnjim korisnicima gospodarskog subjekta Telemach, a koji je do tada tranzitiran prema operatoru Aneks preusmjeri na operatera HT Mostar (što je bilo prihvaćeno od strane gospodarskog subjekta HT Mostar dopisom istog dana) sve dok Telemach ne dobije suglasnost da međunarodni dolazni promet bude tranzitiran preko vlastitih interkonekcija;
- da je navedeni zahtjev gospodarskog subjekta Telemach odbijen, između ostalog, zbog razloga što Telemach u to vrijeme nije imao zaključen ugovor o interkonekciji s gospodarskim subjektom HT Eronet (izvor: Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo od 31.01.2014. godine gdje se na strani 16. daje zvaničan pregled važećih ugovora o interkonekciji na dan 31.03.2013. godine);
- da je gospodarski subjekt BH Telecom ponudio da se terminacija saobraćaja vrši izravno u mrežu gospodarskog subjekta Telemach te je ponudio zaključivanje odgovarajućeg dodatka Ugovora o interkonekciji koji je potpisan od strane gospodarskog subjekta BH Telecom dana 11.01.2013. godine; nadležna služba BH Telecoma uputila je nalog za izmjenu rutiranja međunarodnog prometa prema krajnjim korisnicima operatora Telemach broj: 04.3-3.4-3296/18-12 AM, od 15.01.2013. godine; nakon provjere je ustanovljeno je da postojeća interkonekcija mreža BH Telecoma i Telemacha ne podržava ovakvu mogućnost jer gospodarski subjekt Telemach nije bio interkonektovan na odgovarajuće komutacije BH Telecoma (akt: Izvješće o realizaciji Naloga za izmjenu rutiranja međunarodnog prometa za operatora Telemach broj: 08.2.2-3-4-3296/19-12 HH od 18.01.2013.godine); Izvršna direkcija za tehnologiju i razvoj servisa BH Telecoma je nakon prijema izvješća isti dan dostavila Direkciji BH Line akt Nalog za izmjenu routing plana za međunarodni promet operatora Telemach tako što se dolazni međunarodni promet prema krajnjim korisnicima Telemacha, koji se tranzitirao preko operatora Aneks, rutira preko operatora Europronet;
- da je BH Telecom uprkos zahtjevu Telemacha da međunarodne pozive tranzitira preko HT Eroneta, odlučio i e-mailom dana 18.01.2013. godine obavijestio Telemach (Esad Ćosović), da će se dolazni međunarodni promet dalje tranzitirati preko gospodarskog subjekta EuroproNET;
- da je prilikom tranzitiranja poziva preko gospodarskog subjekta EuroproNET došlo do smetnji kojih nije bilo dok je međunarodni promet tranzitiran preko gospodarskog subjekta Ankes, te

da su problemi trajali pet dana i da su nastali kod tisuću brojeva koji su prethodno preneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach;

- da su u cilju omogućavanja uspostave interkonekcije na temelju potpisanog Dodatka izvršena potrebna testiranja, nabavka neophodnih uređaja i podešavanja na sustavima zajedno sa privrednim subjektom Telemach te je dana 08.05.2013. godine realizirana usluga prema potpisanom Dodatku ugovora koja je u funkciji;
- e) u svezi vezanih maloprodajnih usluga:
- da su obje strane suglasane sa činjenicom da RAK odobrava cjenovnu politiku gospodarskog subjekta BH Telecom i primjenu RIP dokumenta;
  - da je predmet Pravila 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih usluga u Bosni i Hercegovini utvrđivanje graničnih cijena za govorne telefonske usluge i to pristupna taksa, mjesečna pretplata, cijena minute korištenja govorne usluge kako u nacionalnom tako i u međunarodnom prometu za SMP operatore; predmetnim Pravilom su određeni posebni popusti kao što su besplatne minute u nacionalnom saobraćaju, socijalni paketi, posebni paketi i sl., propisane su gornje granične vrijednosti cijena priključne takse, mjesečne pretplate, minute korištenja govorne usluge u nacionalnom/međunarodnom prometu; Pravilo se počelo primjenjivati od 01.01.2013. godine;
  - da je RAK aktom broj: 05-29-3106-2/13 dao Saglasnost na Odluku br. 00.1-2.1-26267-2/13 od 05.11.2013. godine o izmjenama i dopunama cjenovnika usluga u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju koju je na davanje suglasnosti uputio gospodarski subjekt BH Telecom dana 13.11.2013. godine;
  - da je RAK aktom broj: 05-29-1427-4/13 dao Suglasnost na Odluku Uprave društva BH telecom o izmjenama i dopunama cjenovnika usluga u unutrašnjem i međunarodnom prometu broj: 00.1-2.1-2636-11/13 od 11.06.2013. godine; dostavljeni prijedlog predviđa uvođenje novih paketa Moja TV BH, Moja TV Basic, Moja TV Phone+, Moja TV Net Speed, Moja TV Full+ i Moja TV Full Speed+, zatim definira cijene i uvjete pružanja/korištenja paketa kao i unapređenje postojećih paketa;
  - da BH Telecom u svojoj ponudi nudi kako individualne priključke fiksne telefonije, mobilne telefonije, interneta i MOJA TV, tako i navedene usluge u paketu (duo, trio i quadro pakete);
  - da individualna mjesečna pretplata za fiksnu telefoniju iznosi 15 KM i ona uključuje 150 minuta poziva prema fiksnoj mreži BHT;
  - da individualna mjesečna pretplata za MOJA TV iznosi 22,23 KM i uključuje cca 154 kanala;
  - da postoje dvije vrste paketa Moja TV + priljučak fiksnog telefona; cijena jednog od njih iznosi 26,33 i uključuje cca 150 kanala i 1500 minuta za pozive prema svim fiksnim mrežama u BiH; cijena drugog paketa iznosi 29,25 i uključuje neograničen promet prema fiksnoj mreži BH Telecoma, cca 150 kanala Moja TV i pozivanje jednog broja iz mobilne mreže BH Telecoma sa popustom od 50%;
  - da ugovori za duo paket mogu biti vremenski oročeni na 24 mjeseca, a mogu biti zaključeni i bez tog vremenskog oročenja s tim da pretplatnik koji ne zaključi ugovore na 24 mjeseca svaki mjesec plaća dodatnih 10 KM za korištenje opreme koja je potrebna za realizaciju usluge iz čega proizilazi da pretplatnik koji se opredjeli da ne zaključi ugovor na 24 mjeseca za istu uslugu godišnje plaća 1200 KM više od pretplantika koji zaključi Ugovor na 24 mjeseca;

- da cijena najjeftinijeg trio paketa iznosi 39 KM i uključuje fiksnu telefoniju (1500 besplatnih minuta za pozive prema fiksnim mrežama, Moja TV i internet; cijena drugog trio paketa iznosi 51KM i uključuje neograničen promet u fiksnoj telefoniji, Moja TV i internet;
- da fiksni programski troškovi po pretplatniku iznose 12,71 KM;
- da je evidentan pad broja individualnih pretplatnika kod BH Telecoma, a rast broja pretplatnika paketiranih usluga;
- da je najzastupljeniji duo paket čija cijena iznosi 26,33 KM, a uključuje fiksnu telefoniju i Moja TV kanale; u 2012 godini je 36.819 pretplatnika koristilo ovaj paket dok je u 2014. godini taj broj povećan na 52.503;
- da je u 2012. godini 10,31% pretplatnika koristilo duo paket dok je u 2014 godini taj procenat iznosio 18,36%.

9. Ocjena dokaza

Članak 9. stavak (1) Zakona propisuje da gospodarski subjekt ima vladajući položaj na mjerodavnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri neovisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udjel tog gospodarskog subjekta na tržištu, udjel koje na tom tržištu imaju njegovi konkurenti, kao i pravne i druge zapreke za ulazak drugih gospodarskih subjekata na tržište.

Članak 9. stavak (2) Zakona pretpostavlja da gospodarski subjekt ima vladajući položaj na tržištu roba ili usluga ako na mjerodavnom tržištu ima udjel veće od 40,0%

Zlouporaba vladajućeg položaja, sukladno odredbama članka 10. stavak (2) Zakona, posebno se odnosi na:

- a) izravno ili neizravno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uvjeta kojima se ograničava konkurencija;
- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvitka na štetu potrošača;
- c) primjenu različitih uvjeta za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj;
- d) zaključivanje sporazuma kojima se uvjetuje da druga strana prihvati dodatne obveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju sveze s predmetom takvog sporazuma.

Iz utvrđenog činjeničnog stanja nesporno proizilazi da je Uprava BH Telecoma donijela RIP dokument kojim su definirani svi uvjeti vezani za uspostavu interkonekcije između BH Telecoma kao vladajućeg operatera i Podnositelja zahtjeva (kao alternativnog operatera) te da je RIP-om, između ostalog, utvrđena obveza End-to-end all the way ISDN testova po Q.788 standardu.

Testiranje se izvodi u opsegu i fazama utvrđenim u Prilogu 6 RIP dokumenta. Procedura povezivanja i testiranja traje najduže 30 dana od dana početka testiranja. Rok se može iz objektivnih razloga produljiti samo uz obostranu suglasnost strana u pisanoj formi kojom će se strane suglasno izjaviti da produljenje roka ne može predstavljati pravni temelj za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti.

End-to-end ISUP testovi po Q.788 standardu su propisani Prilogom 6. RIP dokumenta i kao takvi predstavljaju obvezu za sve operatere koji koriste usluge interkonekcije.

Konkurencijsko vijeće je cijeno činjenicu da je zakonski zastupnik gospodarskog subjekta Telemach dana 19.07.2012. godine potpisao Suglasnosti o produljenju roka testiranja koju je dana 26.07.2012. godine potpisao i Elvidin Kovača za privredni subjekt BH Telecom. Ugovorene strane su ovim

potvrdile da su suglasne da se rok za povezivanje i testiranje, koje je započelo dana 03.05.2012. godine, iz objektivnih razloga produjli. Predmetna Suglasnost hronološki daje prikaz svih poduzetih radnji i aktivnosti gospodarskih subjekata Telemach i BH Telecom, počevši od 12.06.2012. godine, vezane za testiranje signalizacije kao i ime gospodarskog subjekta na čijoj je strani bila odgovornost ukoliko je dolazilo do odlaganja ili problema u povezivanju (dostupnost suradnika gospodarskog subjekta Telemach, kvar mjernog instrumenta na strani gospodarskog subjekta BH Telecom, problemi na fizičkom nivou na strani gospodarskog subjekta Telemach, neuspješno izvršavanje End-to-end ISUP testova po Q.788 standardu gospodarskog subjekta Telemach i sl).

Strane su se navedenom Suglasnošću složile da će proces testiranja, sukladno sa RIP dokumentom, biti okončan u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja iste i da ovo produženje roka ne može predstavljati pravni temelj za pokretanje bilo kakvog spora u budućnosti sa bilo koje strane. Testovi su uspješno okončani sa desetak dana zakašnjenja, dana 04.09.2012. godine na pristupnoj komutaciji SS Bašćaršija, odnosno 11.09.2012. godine za pristupnoj komutaciji SS Alipašino polje.

Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir da RAK, u svjetlu svoje zakonske uloge i regulative, daje suglasnost na RIP dokument, koji donosi Uprava Dioničkog društva BH Telecom, a na temelju Statuta Dioničkog društva. RIP dokument se donosi sukladno Zakonu o komunikacijama BiH, Odlukom o politici sektora telekomunikacija za razdoblje 2008-2012, Pravilom o interkonekciji RAK-a 51/2010, Dozvolom za javnog operatora fikne telefonije i Listom operatora sa značajnom tržišnom snagom.

Iz navedenog proizilazi da je izvođenje END.TO.END ISUP testova po Q.788 standardu kao takvo propisano RIP dokumentom BH Telecoma, a istim su regulirani svi aspekti vezani za uspostavu interkonekcije za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma između BH Telecoma kao dominantnog operatera i Podnosioca zahtjeva kao alternativnog operatera. Pored navedenog, RIP dokument se kao takav primjenjuje na sve alternativne operatere sa kojima BH Telecom potpisuje ugovore o interkonekciji te su navedeni testovi uspješno realizirani sa svim interkonektovanim operatorima BH Telecoma.

Podnositelj zahtjeva se, imajući u vidu navedeno, eventualno mogao obratiti RAK-u te ukazati na probleme nastale u fazi uspostave interkonekcije ali je prema vlastitim navodima odustao od istog te se istom intenzivno počeo obraćati nakon uspostave interkonekcije i to zbog nedovoljnih interkonekcijskih kapaciteta nastalih kašnjenjem u uspostavi interkonekcije i inzistiranjem gospodarskog subjekta BH Telecom na zadržavanju kapaciteta koji su traženi u inicijalnom zahtjevu za interkonekciju.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je gospodarski subjekt Telemach pristupajući postupku interkonekcije sa gospodarskim subjektom BH Telecom prihvatio uvjete iz važećeg RIP dokumenta, da je gospodarski subjekt BH Telecom propisujući uvjete, odnosno obveze End-to-end all the way ISDN testova po Q.788 standardu postupao na način propisan RIP dokumentom koji se primjenjuje na sve interkonektovane operatere gospodarskog subjekta BH Telecom te se ne može smatrati da je predmetnim postupanjem izravno ili neizravno nametnuo trgovačke uvjete kojima se ograničava konkurencija, u smislu članka 10. stavak (2) pod a) Zakona.

Kada je riječ o signalizacijskom povezivanju gospodarskih subjekata sudionika u predmetnom postupku Konkurencijsko vijeće je u obzir uzelo da Podnositelj zahtjeva prilikom dostavljanja inicijalnog Zahtjeva za uspostavu interkonekcije u 2012. godini nije tražio dva odvojena signalizacijska linka već je drugi odvojeni signalizacijski link zatražio u prosincu 2014. godine. Gospodarski subjekt BH Telecom je na zaprimljeni zahtjev odgovorio 19.12.2014. godine (nakon urgencije Podnosioca zahtjeva od 16.12.2014. godine) predlažući dva načina realizacije signalnog linka nakon čega se Podnositelj zahtjeva opredijelio za uspostavu novog signalizacijskog linka na STP Zenica. Nalog za uspostavu drugog signalizacijskog linka kreiran je 05.03.2015. godine, dana 24.03.2015. godine obezbjeđen je novi optički prijenosni put za realizaciju drugog signalnog voda, a podizanje drugog signalizacijskog linka je dogovoreno za 07.04.2015. godine.

Iz navedenog proizilazi da je postupak dogovaranja i usuglašavanja oko realizacije drugog signalnog linka trajao od studenog 2014. godine do travnja 2015. godine ali Konkurencijsko vijeće, obzirom na tehničku prirodu uspostavu signalizacijskog linka, ne može sa sigurnošću tvrditi da je bilo riječi o odugovlačenju postupka pa samim tim niti utvrditi da je gospodarski subjekt BH Telecom ograničio tehnički razvoj na štetu potrošača, te primjenio različite uvjete za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime bi se Podnositelja zahtjeva doveo u u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj u smislu članka 10. stavak (2) pod b) i c) Zakona.

Ovdje se opet potrebno pozvati na RIP dokument imajući u vidu da RIP dokument, u dijelu koji tretira navedenu oblast, navodi da će, ukoliko operater traži da mu se obezbijedi dodatni signalni link bez obzira na saobraćajne potrebe BH Telecom, isti obezbijediti sukladno „tehničkim uvjetima“ i po posebnom ugovoru.

Konkurencijsko vijeće je također nesporno utvrdilo da je gospodarski subjekt Telemach dana 10.01.2013. godine uputio molbu gospodarskom subjektu BH Telecom da međunarodni promet tranzitira preko HT Eronet, a koji je do tada tranzitiran preko gospodarskog subjekta Aneks te da je u prilogu te molbe dostavljen dopis gospodarskog subjekta HT Eronet u kojem izražava spremnost da tranzitira međunarodni promet prema gospodarskom subjektu Telemach.

BH Telecom je taj zahtjev odbio te je odredio da tranzitiranje međunarodnog prometa za Telemach obavlja gospodarski subjekt EurproNET zbog niže cijene koju je EuroproNET ponudio.

Prilikom tranzitiranja poziva preko gospodarskog subjekta EuroproNET došlo je do smetnji koji su trajali nekoliko/pet dana, a koji su se nastali kod tisuću brojeva koji su prethodno preneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach. Radilo se isključivo o međunarodnim dolaznim pozivima.

BH Telekom je u svom očitovanju naveo da nisu mogli odobriti tranzitiranje međunarodnog prometa preko gospodarskog subjekta HT Eronet jer ovakav zahtjev nije bio sukladan sa principima interkonekcije obzirom da operator koji tranzitira međunarodni promet, u ovom slučaju BH Telecom, za mrežu nekog od operatora (u ovom slučaju gospodarski subjekt Telemach), sam odabire rutu za usmjeravanje na temelju važećih ugovora i ponuđenih komercijalnih uvjeta pod kojima drugi operatori nude uslugu tranzitiranja i terminiranja međunarodnog prometa u navedenu mrežu.

Cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže gospodarskog subjekta BH Telecom i operatora u BiH je predmet komercijalnog dogovora ali sukladno odredbama RIP dokumenta. Navedene usluge podrazumjevaju komercijalni dogovor između operatora, a za realizaciju se moraju ispuniti 2 uvjeta: da postoje realizirani interkonekcijski linkovi za međunarodni promet i da je ponuđena cijena terminacije međunarodnog prometa u mrežu operatora najniža na tržištu, kako bi operator tranziter međunarodnog prometa (BH Telecom) imao poslovni interes da izravno usmjeri promet na mrežu u kojoj međunarodni poziv terminira.

Do momenta ugovaranja i uspostave interkonekcijskog linka za međunarodni promet sa gospodarskim subjektom Telemach (što je nastupilo naknadno 08.05.2013. godine potpisivanjem Dodatka ugovora o interkonekciji) BH Telecom je imao pravo da međunarodni promet za mrežu Telemacha rutira, odnosno tranzitira preko onog operatora koji je na tržištu nudio najnižu cijenu terminacije međunarodnih poziva u Telemach mrežu, a sa kojim je BH Telecom imao raspoložive interkonekcijske kapacitete za međunarodni promet (u konkretnom slučaju to je bio gospodarski subjekt EuroproNET).

I sam Podnositelj zahtjeva navodi da je gospodarski subjekt BH Telecom, „imao pravo da izabere operatora preko kojeg će vršiti međunarodno tranzitiranje u mrežu lokalnog operatera, u ovom slučaju mrežu Telemach-a“, ali da je tom prilikom bio „dužan da uzme u obzir i interese operatora u čiju mrežu se tranzitiranje vrši“. Podnositelj zahtjeva dalje ističe, „da je izbor EuroproNeta-a kao tranzitnog operatora doveo do toga da Telemach-ov međunarodni promet nekoliko dana bude u prekidu iz razloga što EuroproNet-ov sustav nije funkcionirao“.

Konkurencijsko vijeće je stoga, slijedom svega navedenog, a uzimajući u obzir sve okolnosti koje su dovele do navedenih problema, utvrdilo da su smetnje u tranzitiranju međunarodnog prometa nastale

u partnerskoj mreži preko koje je BH Telecom tranzitirao pozive prema gospodarskom subjektu Telemach (EuroporNet), a ne od strane gospodarskog subjekta BH Telecom što gospodarski subjekt BH Telecom nije mogao predvidjeti.

Radi navedenog Konkurencijsko vijeće nije moglo utvrditi povredu gospodarskog subjekta BH Telecom u smislu ograničavanja tehničkog razvitka na štetu potrošača u smislu članka 10. stavak (2) pod b) Zakona.

U svezi izdavanja suglasnosti za izgradnju sopstvene infrastrukture, Konkurencijsko vijeće je nesporno utvrdilo, kada je u pitanju davanje dozvole za izgradnju infrastrukture na lokalitetu Kakanj da je dana 20.11.2012. godine izdata Suglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 operatoru Telekabel d.o.o. Zenica na izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce - Poveznice - Kakanj i to dva mjeseca nakon što je upućen zahtjev. Imajući u vidu da je između podnošenja zahtjeva za suglasnost i izdavanja suglasnosti došlo do razmjene podnesaka u kojem je BH Telekom obavještavao Podnositelja zahtjeva da je pred nadležnim inspekcijskim organima pokrenuo postupak zbog činjenice da je Podnositelj zahtjeva na drugoj lokaciji svoju infrastrukturu gradio bez prethodne suglasnosti BH Telecoma, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da rok od dva mjeseca ne predstavlja nerazumno dugačak rok za dostavljanje suglasnosti.

Kada je u pitanju odbijanje davanja suglasnosti na lokalitetu Mošćanica Podnositelj zahtjeva, sukladno članku 36. Zakona, nije uspio dokazati na koji način je odbijanje davanja suglasnosti za izgradnju infrastrukture koja je već izgrađena ograničila proizvodnju, tržište ili tehnički razvitak na štetu potrošača.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je BH Telekom ispoštovao obveze koje su propisane RIP-om kada je u pitanju povećanje interkonekcijskih linkova gospodarskog subjekta Telemach te da je kvartalno, a sukladno raspoloživim kapacitetima, dolazilo do povećanja broja interkonekcijskih linkova. Nesporno je da gospodarski subjekt Telemach nije jedini interkonektovani operator na mreži gospodarskog subjekta BH Telecom, kao i to da su raspoloživi TDM portovi prema navodima iz raspoložive dokumentacije na pristupnim komutacijama gospodarskog subjekta BH Telecoma ograničeni. Takođe je nesporno utvrđeno i da ostala dva vladajuća operatera na isti način odobravaju proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta. Takođe je utvrđeno da se i ostalim alternativnim operaterima povećanje interkonekcijskih linkova odobrava na isti način.

Prilikom utvrđivanja mjerodavnog stanja u svezi cijena maloprodajnih usluga i eventulanog unakrsnog subvencioniranja pojedinih usluga, Konkurencijsko vijeće je analiziralo i cijene pojedinačnih usluga kao i cijene istih usluga u različitim paketima. Konkurencijsko vijeće cijeni da se radi o relativno velikim razlikama ukoliko se usluga kupuje pojedinačno i ukoliko se kupuje u paketu (kako je pokazano u utvrđenom činjeničnom stanju, cijena pojedinačnog priključka fiksne telefonije iznosi 15 KM, cijena osnovnog paketa Moja TV usluge iznosi 22,23 KM, dok cijena paketa ove dvije usluge iznosi 26,33KM, iz čega proizilazi da popust iznosi cca 30%), pogotovo ako se u obzir uzme u obzir činjenica da paketi usluga mogu biti vremenski oročeni na 24 mjeseca, a mogu biti zaključeni i bez tog vremenskog oročenja s tim da pretplatnik koji ne zaključi ugovore na 24 mjeseca svaki mjesec plaća dodatnih 10 KM za korištenje opreme koja je potrebna za realizaciju usluge, iz čega proizilazi da pretplatnik koji se opredjeli da ne zaključi ugovor na 24 mjeseca za istu uslugu godišnje plaća 1200 KM više od pretplatnika koji zaključi Ugovor na 24 mjeseca.

Prilikom utvrđivanja da li BH Telecom određenu uslugu nudi ispod cijene koštanja ili da li vrši unakrsno subvencioniranje određene usluge, Konkurencijsko vijeće je u obzir uzelo i činjenicu da BH Telecom kao vertikalno integrirani gospodarski subjekt računovodstveno ne vodi odvojenu prihodovnu i rashodovnu strukturu po pojedinim vrstama usluga te da proces uspostavljanja troškovnog računovodstva i računovodstvenog odvajanja još uvijek nije realiziran, da zavisi od aktivnosti i odluka regulatora te da je ista situacija i kod druga dva vladajuća operatera. Kod analize cijena pojedinih usluga i eventaulnih troškova koji prate iste, Konkurencijsko vijeće je cijeno i činjenicu da se kod vladajućih operatera ista infrastruktura i iste organizacione jedinice odnosno ljudski resursi koriste za pružanje više usluga te daje teško pouzdano razdvojiti ove troškove.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće nije moglo izvan svake sumnje utvrditi da se radi o cijenama usluga ispod cijene koštanja kao i da se radi o unakrsnom subvencioniranju usluga. Takođe je u obzir uzelo činjenicu da Podnositelj zahtjeva, sukladno članku 36. Zakona, nije dostavio dokaze kojima bi potkrijepio svoje navode u pogledu unakrsnog subvencioniranja te da Konkurencijsko vijeće nije kao dokaz moglo cijiniti prostu računicu na bazi procjena bez konkretnih dokaza.

Konkurencijsko vijeće je prilikom odlučivanja o navedenom, cijenilo i podatak da i sam Podnositelj zahtjeva ima sličnu praksu davanja popusta kod paketiranih usluga u odnosu na pojedinačne usluge, te činjenicu da sličnu praksu imaju i ostali konkurenti na mjerodavnom tržištu.

Slijedom svega navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 1. izreke ovog Rješenja.

10. Troškovi postupka

Člankom 108. stavak 1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u rješenju kojim se postupak završava, organ koji donosi rješenje određuje ko snosi troškove postupka, njihov iznos i kome se i u kojem roku imaju isplatiti, a člankom 105. stavak 2) istog Zakona je propisano da kada u postupku sudjeluju dvije ili više strana sa suprotnim interesom, strana koja je izazvala postupak, a na čiju štetu je postupak okončan, dužna je protivnoj stranci nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku.

Prema odredbama članka 105. stavak (3) Zakona o upravnom postupku troškovi za pravno zastupanje nadoknađuju se samo u slučajevima kad je takvo zastupanje bilo nužno i opravdano.

Podnositelj zahtjeva je dostavio dana 08.01.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-35-II/14, specifikaciju troškova postupka u iznosu od 9.071,75 KM koja se sastoji od slijedećih troškova: 1) sastav zahtjeva prema Konkurencijskom vijeću 1.281,00 KM, 2) taksa na zahtjev 1.000,00 KM, 3) priprema izjašnjenja na odgovor BH Telecoma 1.281,00 KM, 4) pristup i zastupanje na usmenoj raspravi pred Konkurencijskim vijećem dana 23.12.2014. godine 1.281,00 KM, 5) putni troškovi savjetnika Telemacha 1.447,75 KM, 6) podnesak od 29.12.2014. godine 1.281,00 KM te 7) taksa na rješenje 1.500,00 KM.

Dopunu troškovnika Podnositelj zahtjeva je dostavio dana 08.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-64-II/14 navodeći i dodatne troškove i to: 8) priprema podneska od 06.02.2015. godine 1.281,00 KM, 9) priprema podneska od 17.02.2015. godine od 1.281,00 KM te 10) usmena rasprava od 08.04.2015. godine 1.281,00 KM. Uz iznos od 2.195,50 KM što predstavlja trošak PDV od 17% ukupan iznos troškova Podnosioca zahtjeva iznosi 15.110,25 KM.

Protivna strana nije podnijela zahtjev za naknadu troškova postupka.

Konkurencijsko vijeće je odbilo zahtjev za naknadu troškova punomoćnika Podnositelja zahtjeva, obzirom da je Podnositelj zahtjeva predmetni postupak izazvao svojim djelovanjem i da je isti završen na njegovu štetu. Stoga, Podnositelj zahtjeva ne ostvaruje pravo na naknadu troškova u smislu članka 105. stavak (2) Zakona o upravnom postupku.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u točki 2. izreke ovog Rješenja.

11. Administrativna pristojba

Sukladno članku 2. tarifni broj 107. stavak (1) točka f) Odluke o visini administrativnih pristojbi u svezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem («Službeni glasnik BiH», broj 30/06 i 18/11)

Podnositelj zahtjeva je na ovo Rješenje obvezan platiti administrativnu pristojbu u iznosu od 1.500,00 KM u korist Proračuna institucija Bosne i Hercegovine.

12. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovog Rješenja nije dopušten priziv.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana primitka, odnosno objave ovog Rješenja.

Predsjednik

Ivo Jerkić